

TARTU ÜLIKOOL

Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond

Kultuuriteaduste instituut

Eesti ja võrdleva rahvaluule osakond

Liisa Nurme

LAPSEPÕLV PANEELMAJADE VAHEL: 2000. ALGUSE
ANNELINN INTERVJUDES

Bakalaureusetöö

Juhendaja Merili Metsvahi, *PhD*

Tartu 2024

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Teoreetiline taust.....	7
1.1. Allikad	7
1.2. Metodoloogia.....	8
1.2.1. Dialoogiline lähenemine	8
1.2.2. Transaktsionaalse analüüsi põhimõtete rakendamisest intervjuude uurimisel	9
1.3. Annelinn	11
1.4. Kohad ja tähendus	13
2. Annelinn intervjuudes	16
2.1. Intervjuude tutvustus	16
2.2. Koduümbruse kirjeldused.....	17
2.2.1. Mõisavahe piirkond (IV, VIII ja X vastaja)	18
2.2.2. Nõlvaku piirkond (II ja VIII vastaja)	18
2.2.3. Kaunase puiestee piirkond (I ja V vastaja)	19
2.2.4. Kesk-Annelinn (III ja VI vastaja)	20
2.2.5. Kanali piirkond (VII ja IX vastaja).....	21
2.3. Kortermajad ja roheline	22
2.3.1. Annelinna majad	22
2.3.2. Roheline	24
2.4. Mängukohad	27
2.4.1 Mänguväljakud	28
2.4.2. Vaibakloppimise puud.....	30
2.4.3. Kelgumäed	31
2.5. Annelinna elanikud.....	32

2.5.1. Üldistavalt teiste inimeste kirjeldamisest intervjuudes.....	32
2.5.2. Naabrid ja muukeelne elanikkond	32
2.5.3. Eluheidikud ja kahtlane kontingent	33
3. Tulemuste analüüs	36
3.1. 2000. alguse Annelinn intervjuudes	36
3.2. Rollivahetus.....	37
3.2.1. Vastajate rollivahetus	39
3.2.2. Uuriija rollivahetus ja eneseanalüüs	41
Kokkuvõte	43
Kasutatud allikad.....	46
Intervjuud	46
Kirjandus	46
Summary	50
Lisa 1. Tartu Linnaosade kaart	53
Lisa 2. Vastajate kodud kaardil	54
Lisa 3. Näiteid Annelinna majade välisilmest.....	55
Lisa 4. Saaretiik.....	56
Lisa 5. Näide majadevahelisest mänguväljakust.....	57
Lisa 6. Trossimänguväljaku tross	58
Lisa 7. Vaiba kloppimise puud	59

Sissejuhatus

Lapsena elasin ma Rõõmu teel, Tartu mõistes tõelisel piirialal. Ühelt poolt oli minu kodumaja üks viimaseid maju enne linnapiiri, teisalt aga jäi see täpselt Annelinna ja Jaamamõisa linnaosade piirimaile, asumata justkui kummaski neist. Minu lapsepõlvkoduks oli väikene puust ridaelamu maja, mille ees olid peenrad, üle tee asusid tiik ja pesunöörid ning maja taga oli väike naabritega jagatud aed, kus kasvasid viljapuud ja asus minu mängumaja. See oli justkui täielik vastand Annelinna modernistlikule linnamaastikule. Vastandumist ilmestasid minu kodu aia taga seisvad kaks kahekorruselist kortermaja. Rõõmu tee ja Jaama tänava vahel, minu kodust mitte rohkem kui paarisaja meetri kaugusel, asusid puukool ja puukooli park ning teisel pool parki algaski Annelinn. Minu lapsepõlve mängumaaks olid peamiselt minu aed, park ja pargi kõrvale istutatud kaseallee. Minu kodupood (Kivilinna Coop), lasteaed (Poku), põhikool (Tartu Kivilinna Kool) ja teismeeas väga olulist rolli mänginud raamatukogu (Annelinna raamatukogu) jäid aga kõik Annelinna. Samuti elas seal enamik minu sõpradest. Ma tunnen Annelinna. Üle kümne aasta käisin ma seal praktiliselt iga päev, aga ometi on sealne korrusmajadest ümbritsetud õuekeskkond minus alati võõristust ja mõistmatust tekitanud.

Nüüd, mil ma enam vanematekodus ei ela, on Jaama tänava äärsetest kortermajadest saanud minu jaoks hoopis omamoodi maamärk, kodu sümbol. Koos sellega on osa võõristusest asendanud sooviga Annelinna päriselt „näha“. Mitte läbi võrdluse minu enda kodukohaga, vaid selliselt, kuidas seda näevad inimesed, kes seal ise elavad. Rääkides Annelinnast, kujutlen ma linnaosa nii nagu ma seda enda lapsepõlve ajast mäletan. Arvestades, et kõigist tõsielujutustustest saab rohkem või vähem infot ka nende toimumispaiga kohta (Jaago 2011: 95), tekkis mul huvi selle vastu, milline pilt joonistuks mulle 2000. alguse Annelinnast siis, kui minuvanused sel ajal Anelinnas elanud inimesed jutustaksid mulle oma lapsepõlvemälestusi.

Varasemalt on mitmed kultuuriuurijad maastikute teemal kirjutanud. Näiteks 2008. aastal ilmus *Studia Ethnologica et Folkloristica Tartuensia* väljaanne „Ruumi loomine: Artikleid maastiku kujutamisest tekstides“ ja 2011. aastal Eesti Rahva Muuseumi

aastaraamatus Tiiu Jaago artikkel „Maastik arhiivitekstides: lähiümbruse kirjeldamise žanrilised aspektid“. Maastikutega seotud mälestuste kogumiseks korraldas ERA 2015. aastal kogumisvõistluse „Minu maastikud“. Kodu ja selle ümbrust käsitles aasta varasem kogumisvõistlus „Millest tunnen oma kodu? Lood meie kodudest“. Spetsiifilisemalt Annelinnaga seotud teemasid pole kultuuriuurijad aga senini praktiliselt puudutanud ja ka erinevates elulugudes ning Tartu mälestusi kajastavates teostes võib kohata vaid üksikuid Annelinnaga seotud peatükke, kusjuures üldiselt kajastavad need kõik linnajagu 20. sajandil. Peamiselt on Annelinnast kirjutatud (inim)geograafia ja (maastiku)arhitektuuri vallas. Üks põhjalikumaid uurimistöid, mille allikaks on teiste seas ka annelinlastega tehtud intervjuud, on Laura Andla 2015. aastal Maaülikoolis maastikuarhitektuuri alal kaitstud magistritöö „Past and Present. The Development of Annelinn and the Experience of the Residents“. Maastikuarhitektina keskendub Andla oma töös peamiselt linnajao planeeringule ja sellest tulenevatele linnaruumi muutustele ja nende analüüsile, informantide isiklikel kogemustel on tema töös väike roll. 21. sajandil Anelinnas sündinud ja/ või kasvanud annelinlaste lapsepõlvkogemused on aga senini jäänud täiesti tähelepanuta.

2023. aasta kevadsemestril kirjutasin ma folkloristika seminaris seminaritöö teemal „Kuidas kajastub Annelinn kui elukeskkond noorte täiskasvanute lapsepõlvemälestustes“. Seminaritöö kirjutamise käigus sain ma pildi sellest, kuidas kajastus 2000. alguse Annelinn töö jaoks intervjueritud viie inimese mälestustes, kuid samas oli selge, et üldistuste tegemiseks tuleks valimit suurendada. Samuti ilmnes, et kui minu esialgne uurimusküsimus oli „millisena Annelinn lugedes kajastub?“, siis selle kõrval oleks väga oluline küsida ka seda: „kuidas oma lapsepõlvkogemusest räägitakse?“ Täpsemini nihkus mu huvi jutustamisrolli muutusele intervjuudes, mis on Annelinnaga sarnaselt teema, mille ilmnemist mitmed kultuuriuurijad on mööda minnes täheldanud (vt 1.2.2. Transaktsionaalse analüüsi põhimõtete rakendamisest intervjuude uurimisel), kuid eraldiseisvalt seda otseselt uuritud ei ole.

Nagu ilmneb minu eelnevalt püstitatud küsimustest, on käesoleval tööol mitu eesmärki. Esiteks uurin ma seda, kas, kui palju ja millist infot leiab Annelinna kohta intervjuudest, kus palusin vastajatel jutustada mulle oma koduümbrusega seotud lapsepõlvemälestusi.

Teiseks keskendun ma sellele, kuidas koduümbrusest rääkimise stiil erines vastavalt sellele, millise jutustamisrolli vastaja parasjagu võttis. Kolmandaks analüüsin ma enda mõju uuritavatele ning intervjuudest saadud vastustele.

Töö on jaotatud kolmeks järgnevaks osaks: teoreetilist tausta tutvustav osa, milles annan ülevaate töös kasutatavast metodoloogiast, Annelinnast ja rollivahetusest; intervjuude analüüs, milles rollivahetusest lähtuvalt analüüsin intervjuudes kajastunud Annelinna ja selle asukate kirjeldusi; ning kokkuvõtlik osa, kus teen uuritava materjali põhjal järeldusi ja analüüsin enda mõju uuritavale ning uuritava mõju mulle endale.

Siinkohal soovin tänada oma lõputöö juhendajat Merili Metsvahi tema antud abi, juhendamise ja igakülgse toe ning julgustamise eest. Samuti olen südamest tänulik oma kursaõdedele Kadile, Selindale ja Mathildale, kelle toetuseta poleks see töö arvatavasti valmis saanud.

1. Teoreetiline taust

1.1. Allikad

Siinse lõputöö peamiseks uurimisallikateks on intervjuud, mis võimaldavad küsitluskavast isiklikumat lähenemist. Viimane näis mulle teema delikaatsust arvestades otstarbekas. Intervjueerisin kümmet noort, kes on sündinud aastatel 2000–2002 ja oma lapsepõlves Annelinnas elanud. Kuus vastajat olid nais- ja neli meessoost. Kõik vastajad olid kas minu tuttavad või minu tuttavate tuttavad. Intervjuude pikkus jäi vahemikku 20–60 minutit. Esimesed viis intervjuud toimusid 2023. aasta kevadel (märtsis ja aprillis), ülejäänud viis intervjuud viisin läbi 2023 hilissuvel (augustis ja septembris). Vanusegrupi valikul mängis rolli asjaolu, et 2000. alguses sündinud inimesed on minu eakaaslased, kelle kogemus oli mulle huvipakkuv, kuna soovisin lugude kaudu kogeda Annelinna seal elanud inimeste pilgu läbi. Viimane vastandub minu lapsena kogetud autsaideri vaatele. Nii püüdsin lapsepõlvemälestuste analüüsi kaudu paremini mõista 2000. alguse Annelinna kui laste elukeskkonda, mis oli minu jaoks siiani jäänud küllaltki kaugeks.

Neli intervjuud toimusid Zoom keskkonnas videokõne vahendusel (3., 5., 7. ja 10. intervjuu), ülejäänud kuus reaalse kohtumiste näol. Salvestasin kõik intervjuud, kasutades selleks vastavalt kas enda mobiiltelefoni salvestamisrakendust või Zoomi keskkonna videokõne salvestamise funktsiooni. Tegu oli poolstruktureeritud intervjuudega: olin enda jaoks läbi mõelnud teemad, mida soovin kõigis intervjuudes käsitleda, kuid kõik intervjuud said läbi viidud vaba vestluse vormis ja ilma küsitluskavata.

Intervjueeritavetele viitan töö lõikes läbivalt vastavalt intervjuude toimumise järjekorrale (nt vastaja 1). Umbisikulise intervjuudele viitamise eesmärk on vastajate ja nende lähedaste privaatsuse kaitsmine. Vastav klausel oli ka kõigi intervjuude aluseks: vastajad usaldasid mulle oma lapsepõlvelugusid kokkuleppel, et keegi ei saa analüüsis kajastuvat hiljem nende enda isikuga kokku viia.

1.2. Metodoloogia

Transkribeerisin intervjuude lindistused, kasutades selleks eestikeelset transkribeerimistarkvara Tekstiks. 9. ja 10. intervjuu puhul kasutasin salvestustele jäänud taustamüra rohkuse tõttu käsitsi transkribeerimist. Esmase analüüsi raames lugesin kõigi intervjuude transkriptsioonid läbi ja märkisin tekstis ära elukeskkonda puudutavad lõigud. Panin kirja intervjuude lõikes korduvad üldised teemad ja samade paikade kirjeldused ning sorteerisin eelnevalt transkriptsioonidest välja selekteeritud lõigud neisse teemaplokkidesse, et teostada korduvate teemade võrdlev analüüs. Ilmnesid kolm suuremat teemat: üldised keskkonna kirjeldused, mängimisega seotud mängupaikade kirjeldused ja teiste inimestega seotud kirjeldused. Eelloetletud teemades esile kerkinud alateemade järgi olen jaotanud ka siinses töös esitatud intervjuusid analüüsivad sisupeatükid. Tööle on lisatud ka kaart, millele on märgitud vastajate ligikaudsed kodukohad ja peamised intervjuudes mainitud maamärgid ning mängukohad, millest enamikest kirjutan ka intervjuusid analüüsivates peatükkides.

Lisaks eelnevale uurisin ma ka seda, kas ja kuidas kajastuvad sarnased Annelinna puudutavad teemad intervjuudes ja iga viie aasta tagant Tartu linnavalitsuse poolt läbiviidavas uuringus „Tartu ja tartlased“. Mind huvitas, kas lapsepõlvemälestustes kajastuvad Annelinnas elamisega seoses samad aspektid, mida toovad „Tartu ja tartlased“ 2008, 2013, 2018 ja 2023 uuringutes välja täiskasvanud.

1.2.1. Dialoogiline lähenemine

Asjaolu, et olin vastajatega ühevanune, aitas mul nendega ühist keelt leida ja vähendada intervjuu situatsiooni ametlikkust, mis võib mõjuda vastaja jaoks pelutavalt. Vaba intervjuu õhkkond oli minu jaoks eriti oluline, kuna kindlalt paika määratud uurija ja uuritava suhte asemel püüdsin ma dialoogi poole, nii nagu seda kirjeldavad Soome uurijad Maria Vasenkari ja Armi Pekkala artiklis “Dialogic Methodology” (2000: 243-254). Dialoogilise lähenemise järgi tuleks intervjuud vaadata kui dialoogi uurija ja uuritava vahel, mille tulemusena kogutud informatsiooni näol on tegu uurija ja

informandi ühisloomega, sest uurija mõjutab saadavat infot oma kommentaaride ja küsimuste ning teemade interpreteerimisega. (samas: 243; 252)

Vasenkari ja Pekkala, kelle käsitus dialoogilisest metodoloogiast põhineb suuresti Vincent Crapanzano teooriatel, käsitlevad dialoogilist lähenemist kolmeosalisena: intervjuu kui esmane dialoog, mille käigus kogutav info luuakse; uurijapoolne saadud materjali analüüsimine ja interpreteerimine ehk teisene dialoog; ja uurija kirjutatud materjali koos uuritavatega läbitöötamine ja muutmine kui dialoogi kolmas ehk viimane osa (samas: 249). Mina kasutasin intervjuude läbiviimisel ja analüüsimisel peamiselt esmast ja teisest dialoogi, kuna põhjalik uuritava materjali vastajatega koos läbitöötamine ja muutmine pole sinse töö mahtusid arvestades võimalik. Kolmanda dialoogi põhimõtetest lähtudes arutasin ma aga vastajatega läbi sellised intervjuudes kajastunud teemad ja nende esitamise, mis käsitlesid vastajate jaoks väga isiklike episoodide. Ka töös kasutatav intervjuueeritavatele viitamise süsteem põhineb vastajate eelistustel.

1.2.2. Transaktsionaalse analüüsi põhimõtete rakendamisest intervjuude uurimisel

Esmase analüüsi käigus selgus, et üheks intervjuude läbivaks jooneks oli jutustamisrolli vahetumine, mille puhul eristusid märgatavalt lapselikum ja täiskasvanulikum jutustamisstiil. Sellest ilmingust oma töös rääkides kasutan mõistet “rollivahetus”. Sarnast täiskasvanu ja lapse vaatenurga erinemist kirjeldavad mõneti ka Tiiu Jaago artiklis „Maastik arhiivitekstides: lähiümbruse kirjeldamise žanrilised aspektid“ ja Merili Metsvahi oma väitekirjas “Indiviid, mälu ja loovus. Ksenia Mürsepa mõttemaailm folkloristi pilgu läbi” (2007: 38–39). Viidatud allikatest selgub, et lapsepõlvemälestusi kirjeldatakse arhiivitekstides pigem kindlate mälupiltide kaudu, täiskasvanuks saades aga kandub põhiorhk argipäevaste tööde-tegemiste kirjeldusele (2011: 102). Arvestades, et täiskasvanuna vaadeldaksegi olukordi läbi suurema elukogemuse ja teadmisteprisma, pole ime, et täiskasvanu perspektiiv intervjuudes oli kriitilisem ning analüütilisem kui lapse oma.

Võimaliku põhjenduse rollivahetuse ilmnemisele intervjuudes leidsin psühhiaater Eric Berne transaktsionaalse analüüsi teooriast (Murray 2023). Tegu on suhtlusteooriaga „mille aluseks on interpersonaalne transaktsioon: õpetus isiksuse kolmest mina-tasandist (Vanem, Täiskasvanu, Laps), millest igaüks esindab mõtete, tunnete ja käitumise süsteemi“ (Erelt jt 2014). Selle põhjal käituvad täiskasvanud inimesed erinevates suhtlusolukordades vastavalt kolmele ego-seisundile, mis on omased kõigile täiskasvanud inimestele. Lapse-ego seisundis olles reageerib täiskasvanud inimene maailmale selliste emotsioonide ja mõtetega, mis olid talle omased lapsepõlves. Vanema-ego seisundis võetakse üle peamiselt esimese viie eluaasta jooksul kogetud autoriteetsete täiskasvanute, eriti lapsevanemate, hoiakuid ja käitumismustreid. Selle ego-seisundi ajal on inimesed kriitilisemad, nende mõttevaldused põhinevad lapsepõlvest meelde jäänud täiskasvanute hoiakutel, mõtteavaldustel ja käitumisel. Täiskasvanu-ego seisund reageerib maailmale nii, nagu see on siin ja praegu, peegeldades täiskasvanud inimese enda mõtteid ja tundmusi. See seisund on kõigist kolmest kõige ratsionaalsem ja kaalutletum. (Murray 2023)

Intervjuu kui suhtlussituatsioon erineb seal esinevate hierarhiliste rollide tõttu inimestevahelisest tavasuhtlusest, mistõttu vastaja ja intervjuuerija hierarhiline suhe ning vestluse rollid jäävad intervjuu kestel läbivalt samaks (Metsvahi 2017: 87- 88). Jutustamisel võetavad rollid aga võivad muutuda. Siinses töös vaadeldavate intervjuude mineviku meenutamisel esile kerkivad mälestused võivad anda sarnase stiimuli ego-seisundite vahetumiseks, mille tavasuhtluses tingiks näiteks konfliktid olukorrad (Murray 2023).

Nii võib näha tugevat seost lapse, täiskasvanu ja vanemate hinnangutel põhinevate rollide võtmise ning Berne'i ego-seisundite vahel. Kuigi keeleliselt kõlavad nt täiskasvanu-ego seisund ja täiskasvanu roll sarnaselt, siis tegelikult on need siiski erinevate fenomenide kirjeldused. Näiteks intervjuudes kajastuvates rollivahetuse olukordades on episoode, kus täiskasvanu rolli võtnud intervjuueritava teravnend kriitikameel ja hinnangulisus viitaksid vanema-ego seisundile, kuid samas esitatakse iseenda seisukohti, mille mina olen oma töös määratlenud kui täiskasvanu rolli võtmise. Seega ei saa transaktsionaalset teooriat kindlasti folkloristlikuks intervjuude analüüsiks üks-ühele üle võtta, kuid selle

võimalike kasutusalaade edasine uurimine folkloristliku uurimise seisukohalt on antud kontekstis otstarbekas.

Kuna transaktsionaalne analüüs on loodud verbaalse argisuhtluse ja mitte intervjuude ega nende kirjalike transkriptsioonide analüüsimiseks, olen intervjuudes ilmnenud rollivahetuse uurimiseks omavahel sidunud aspekte nii E. Berne'i teooriast kui ka dialoogilisuse metodoloogias, ühendades need enda tähelepanekutega. Leian, et sel viisil saan kõige paremini heita valgust eri rollide ilmingutele ja stiimulitele nende ilmnenemise taga.

1.3. Annelinn

2020. aasta seisuga elab Annelinnas 24 551 elanikku, linnajao pindala on 540 ha (Tartu 2024). Annelinna asukoht ja selle hõlmatavad piirkonnad on käesolevas töös välja toodud Tartu linnaosade kaardil Lisas 1.

Annelinna planeering põhineb arhitektide Mart Port ja Malle Meelak 1969. aastal avaliku konkursi jaoks loodud projektil, mille järgi pidanuks linnajagu koosnema neljast mikrorajoonist ning mahutama 50 000 elanikku. (Andla 2015: 17; Kohler 2009; Port 1983: 10). Niivõrd suuremahulise elamuarendusega loodeti Tartus lahendada seoses 1960-ndatel massilise tööstuse arendamisega tekkinud suuremate Eesti linnade, eriti linnasüdame ülerahvastumise probleemi (Andla 2015: 12). Mikrorajooni peamine eesmärk oli luua justkui väike linn linnas, kus kõik eluks vajalik, nagu poed, haridus- ja meelelahutusasutused, haljasalad ning ühistransport on elanikele jalgsi ligipääsetavad ilma, et nad peaksid ületama ühtegi sõiduteed. (Andla 2015: 11) Seejuures peaks igal mikrorajoonil olema ka inimestele kogunemiseks mõeldud keskus. Neljast mikrorajoonist koosneva Annelinna keskuseks oli planeeritud Anne kanal ja seda ümbritsev meelelahutus- ja haljasala, mis planeeritud kujul aga kunagi ei valminud. Ka mikrorajoonide sisene poodide ja haljasalade hulk on planeeritust väiksem, mistõttu ei ole mikrorajooni idee Annelinnas kunagi tõeliselt realiseerunud. Samuti pole Annelinna puhul planeeringupõhist mastaapi saavutatud, kuna enne nõukogude aja lõppu jõuti neljast mikrorajoonist valmis ehitada vaid kaks. (samas: 22- 23; Kohler 2009)

Arvestades, et Annelinn, nii nagu see 1969. aastal planeeritud sai, ei ole kunagi valmis saanud, pole ka ime, et viimases neljas Tartu Linnavalitsuse tellimisel tehtud „Tartu ja tartlased“ küsitlusuuringus („Tartu ja tartlased“ 2008, 2013, 2018 ja 2023) on Annelinna peetud püsivalt Tartu üheks elamiseks kõige ebasobivamaks linnajaoks (Aro 2008: 34; OÜ Cumulus Consulting 2013: 22; OÜ Eesti Uuringukeskus 2018: 4; Turu-Uuringute AS 2023: 19). Kuna 2008. aasta uuringu kokkuvõttes tuuakse välja, et Annelinn on olnud Tartu „kõige ebasobivam koht elamiseks“ juba alates 2003. aastast (Aro 2008: 34), võib väita, et Annelinn on statistilises mõttes Tartus tartlaste poolt elamiseks kõige vähem soovitud linnajagu juba viimased 20 aastat. Kuna küsitletud on läbivalt inimesi, kes olid vähemalt 16-aastased (Aro 2008: 5; OÜ Cumulus Consulting 2013: 4; OÜ Eesti Uuringukeskus 2018: 7; Turu-Uuringute AS 2023: 5), siis on eriti oluline uurida seda, kuidas kajastub Annelinn samal perioodil linnajaos kasvanud inimeste lapsepõlvemälestustes. Lapsed tajuvad oma koduümbrust täiskasvanutest erinevatel alustel (vt 3.2. Rollivahetus), kuid nende arvamust „Tartu ja tartlased“ uuringutes ei küsita.

Järgnevalt toon välja selle osa statistikast „Tartu ja tartlased“ 2008. ja 2013. aasta uuringutest, mis haakub teemade ja ajalise perioodiga, mida puudutasid ka siinse töö jaoks läbiviidud intervjuude vastajad. Sel moel saab teatava hinnangulise pildi Annelinnast kui linnajaost täiskasvanute pilgu läbi sel perioodil, mil vastajad olid keskmiselt 7- 12-aasta vanused. Enamik intervjuudes mulle jutustatud lugudest pärinevad samuti samast perioodist vastajate lapsepõlves. Täiskasvanute arvamuse silmas pidamine aitab ühelt poolt paremini mõista vastajate suhtumist nende kodukanti ja linnajaosse tervikuna, sest laste arvamus on paratamatult mõjutatud nende vanemate hinnangutest; teisalt aga loob see laiemat pildi kõnealusest linnajaost ja inimeste vahelistest suhetest perioodil, mil enamik vastajatest Annelinnas elas.

Põhjustena, miks Annelinn ei ole hea piirkond, kus elada, toodi nii 2008. kui ka 2013. aastal välja suur asustustihedus, vähene privaatsus ja roheluse ning parkimiskohtade vähesus (Aro 2008: 34, 43; OÜ Cumulus Consulting 2013: 22). 2008. aastal nähti probleemidena ka majade välisilmel ja mis minu jaoks oli kõige enam küsimusi tekitav -

„lihtsalt linnaosa ebameeldivust“ (Aro 2008: 34, 43). 2013. aastal olid lisaks välja toodud ka „turvalisuse puudumine“ ja „suurte paneelmajade rohkus“, lisaks häiris vastajaid kaugus kesklinnast, ning võõrkeelse elanikkonna suur osakaal (OÜ Cumulus Consulting 2013: 22).

Mis puutub võõrkeelsesse elanikkonda, siis Annelinnas on tõepoolest 2008–2013 olnud Jaamamõisa linnajao järel Tartu linnajagudest kõige rohkem mitte-eestlastest küsitlusele vastanud (ei täpsustata, mille alusel või kelle poolt vastav määratlus on tehtud). 2008. aastal oli neid 27% (Aro 2008: 7), 2013. aastal 30% (OÜ Cumulus Consulting 2013: 6). 2008. aastal pole neljandik Annelinna elanikest oma naabritega suhelnud (Aro 2008: 13).

2008. ega 2013. aasta uuringutes ei käsitleta põhjalikumalt linnajagude probleemsemat elanikkonda, kuid 2018. aasta „Tartu ja tartlased“ uuringu järgi oli Annelinnas ülejäänud linnajagudest suurem probleem nii tänavapildis viibivate joores inimeste kui ka narkomaanidega (Eesti Uuringukeskus 2018: 39; 43). 2008. ega 2013. aasta uuringutes ei käsitleta ka lastele mõeldud rajatisi ja tegevuskohti (nagu näiteks mänguväljakuid), millega seotud temaatika käis läbi paljudest intervjuudest. Samas positiivsel arvamusel olid annelinlased 2018. aasta uuringus kergliiklusteede ja mänguväljakute hulga osas, neist viimaste olukorda aga hinnati linna keskmisest madalamaks (samas: 40–41).

1.4. Kohad ja tähendus

Uurides, kuidas kajastub mõni kindel piirkond inimeste mälestuses ja miks inimesed sarnaseid kohti erinevalt mäletavad, oleks minu arvates otstarbekas alustada koha ja tähenduse omavahelise seotusega.

Siinse töö kontekstis kirjeldavad „kohad“ tähenduslikke osasid linnaruumist, millel on nende eluloos eriline tähendus (Tuvikene ja Uusküla 2020: 653; Augé 2012: 77). Kohad on objektid või objektide kogumid vaadeldavas ruumis (siinse töö mõistes Annelinnas), mis omandavad tähenduse läbi vastaja või vastajate antud konteksti. Konteksti loomine toimub koha seostamisel teiste kohtadega. (Lehari 1997: 46; 57). Vastajate jaoks on nende

lapsepõlveaegne kodupiirkond oluline sellega seotud mälestuste ja tunnete tõttu, mistõttu muutub kõnealne piirkond nende jaoks tähenduslikuks kohaks. Minu kui lapsepõlves Annelinna vahetus läheduses elanud uurija jaoks, kellel uuritava piirkonnaga samavõrd tugevat emotsionaalset sidet ei ole, omandavad needsamad paigad tähenduse läbi vastajate jutustatud lugude. (Augé 2012: 55) Vastajate suhe uuritava piirkonnaga muutub intervjuudes omakorda tajutavaks läbi selle koha ja kohaga seotud tegevuste meenutamise ning läbi sõnavara, mida kasutatakse kõnealusest kohast rääkimiseks. Kohtadest rääkides võib jutustamissituatsioonist sõltuvalt muutuda nii üldine mineviku tõlgendus kui ka see, kuidas mõistetakse seda kohta ennast, kus kõik toimunud on. (Jaago 2011: 95)

Intervjuudes kirjeldatud lapsepõlvemälestustes sündmuste toimumiskohaks olevad paigad omandasid kõik vastajate jaoks tähenduse. Väiksema tähendusega ja napsõnalisemalt kirjeldatud paigad või piirkonnad jäid kodupaigast kaugemale. Viimaste puhul oli enamasti tegu nende osadega vastaja elukeskkonnast, mis ühendasid tähendusega kohti teisega (näiteks tee kodu ja kooli vahel), kuid mis ise ühegi olulisema kirjeldatud mälestuse toimumispaigaks ei olnud. Tihti olid sellisteks ebaolulisteks ja kirjeldustest välja jäävateks osadeks näiteks tähenduslikke kohti ühendavad teed.

Oleks aga ennatlik väita, et eelmainitud kirjeldustest välja jäänud linnaruumi osade puhul oleks tegu selliste antropoloogilises mõttes „mittekohtadega“, nagu neid kirjeldab Marc Augé oma raamatus „Kohad ja mittekohad“ (2012). Augé järgi ei saa mittekohti määratleda ei identiteedi, ajaloo ega suhete tasandil. (2012: 77) Teed, rajad, (asula)keskused jms on aga erinevate kohtade ja ruumide ristumispaigad, mis tõmbavad piire oma ja võõra, tuttava ja vähetuntu vahele, jäädes seega tähendusliku koha ja vähem tähendusliku koha piirimaile, sõltudes konkreetsetes kohas osaleja isiklikust suhtest selle kohaga (sammas: 60).

Seejuures ei koge ükski inimene linnaruumi täiesti üheselt: ruumikogemus sõltub kogeja teadmistest, soost, vanusest, varasemast elukogemusest, kultuurilisest taustast, suhetest ümbritsevate inimestega jne. (Lehari 1997: 46) Samuti mõjutavad linnaruumi tajumist ka jutustamissituatsioonist ja keelest tingitud aspektid – täpselt nii nagu linnaruum on linlaste elutegevuse, aastaaegade vaheldumise jms tõttu pidevas muutumises, nii

formeeruvad või muutuvad ka kohad ja nendega seotud mälestused vastavalt sellele, kuidas inimesed maailma tajuvad ning sellest räägivad. (Jaago 2008: 104–105; Tuvikene ja Uusküla 2020: 652)

Kuigi kohapärimusest (nö „traditsioonilises“ mõistes) ollakse harjunud rääkima pigem seoses maapiirkondades asuvate looduslike objektidega, nagu näiteks hiied või lohukivid (Hiimäe ja Remmel 2020: 385), võib lapsepõlvemälestustes esile kerkivate olulisemate mänguväljakute või hoopis hirmsate paikade või eluheidikute kohta jutustatud lugudes, nendega seotud toimingutes ja uskumustes näha omamoodi moodsat ja linnakeskset kohapärimust (samas: 388). Täpselt nii nagu kaob teadmine näiteks looduslike pühapaikade asukohtadest koos viimaste inimestega, kes mäletavad nendega seotud lugusid (samas: 381), on kadumas ja muutumas ka paljud nendest kohtadest, millest mulle intervjuudes jutustati. Arvestades seda, kui palju on Annelinn ja ka annelinlased ise muutunud minu eluajal (alates 2000. algusest), on väga võimalik, et vaadates Annelinna paarikümne aasta pärast, ei pruugi enamikku siin töös käsitletavatest kohtadest või nendega seotud probleemidest enam olemas olla – kas siis näiteks lammutamise/renoveerimise tagajärjel või sellepärast, et aja möödudes on nendega seotud pärimus kadunud või muutunud ja sellest tingituna on kadumas või muutunud ka paikadele sisu andev tähendus (samas: 392). Ilma kohale tähendust andva loo või mälestuseta muutub koht anonüümseks osaks seda ümbritsevast linnaruumist, sest iga koht on sõltuvuses sellele konteksti ja tähendust loovatest inimestest ning olukordadest. (Augé 2012: 56; Lehari 1997: 58) Kui koht füüsiliselt ei kao, siis arvatavasti muutuvad nende tähendused või tekivad uued tähendused, mistõttu vastavalt tähenduse ja koha seosele ei oleks siis tegu samade kohtadega, mida mina siin töös vaatlen.

Ilmneb, et mõned kohad on tähenduslikumad kui teised, kusjuures iga vastaja jaoks on kohtade tähendus individuaalne ja pidevalt muutuv (Lehari 1997: 58). Annelinn kui linnajagu on vastajate jaoks väiksema tähendusega kui nende kodukohad Annelinna sees, kuid ka linnajaol tervikuna, on vastajate jaoks tähendus.

2. Annelinn intervjuudes

2.1. Intervjuude tutvustus

Selleks, et uurida, kuidas kajastub Annelinn kui elukeskkond lapsepõlvemälestustes, palusin vastajatel rääkida mulle vabas vormis lugusid, mis seostuksid Annelinnas laps olemisega. Leidsin, et niisugune piiritlemine oli vajalik tagamaks, et mulle räägitaks lugusid, mis seostuvad mind huvitava piirkonnaga. Samas ei avaldanud ma ühelegi vastajale oma lõputöö otsest teemat, sest tahtsin uurida just seda, kas ja mismoodi kirjeldatakse elukeskkonda lapsepõlvelukudele konteksti loova tausta ja mitte eraldiseisva jututeema raames. Kõigis intervjuudes alustasime mängude ja mängimisega seotud õuemälestuste teemaga. Kolmanda intervjuu puhul selgus, et intervjueeritavat oli lapsena kiusatud, samuti oli tal ka teistest vastajatest keerulisem kodune olukord. Mõlemad tegurid olid tugevalt mõjutanud tema lapsepõlvkogemust tervikuna. Sellest tingituna jõudsime me mängude ja mängimiseni hilisemas etapis, kui ülejäänud üheksa intervjuu puhul, kus õuemängud olid üldiselt läbivalt põhiteemaks. Ka oli mängudel tervikuna kolmandas intervjuus väiksem roll, rõhuasetus oli pigem traumeerinud kogemuse südamele ära rääkimisel ja üldistel olustiku kirjeldustel.

Teist, neljandat, kaheksandat ja üheksandat vastajat kasvatas lapsepõlves üksikvanem, kuid nende räägitud lapsepõlvelukudes see aspekt suurt rolli ei mänginud. Olulisem näis olevat, kas ja kui palju oli vastajal lapsepõlves sõpru. Nimelt kirjeldasid suurema sõprade hulgaga vastajad rohkem mängu ja õuetegevusi, samuti oli nende arvamus Annelinna kui elukeskkonna osas positiivsem.

Järgnev analüüs on vastavalt eelmainitud teemaplokkidele jagatud kolmeks: intervjuudes esinevad üldised elukeskkonna kirjeldused, mängupaigad ja teiste Annelinna elanike kirjeldused. Esimese alapeatüki alla olen liigitanud need kirjeldused, mis tulid välja nii-öelda jutu sees mõne mälestuse osana või teadliku kirjeldusena. Teises alapeatükis vaatlen kohti, mis on seotud mängimisega. Kolmandas alapeatükis vaatlen intervjuudes intervjueeritavate poolt kirjeldatud teisi annelinlasi elukeskkonna osana ja intervjueeritavate kokkupuudete kirjeldusi nende inimestega.

2.2. Koduümbruse kirjeldused

Rääkides kodukohaga seotud lapsepõlvemälestustest, on oluline esmalt määratleda, kus kodu asub. Kõigi kümne vastaja kodumajad (va kaheksanda vastaja esimene kodu) jäid alale, mille võiks piiritleda ühelt poolt Mõisavahe ja Nõlvaku tänavate ning nendega ristuva Kalda teega, teiselt poolt aga Paju tänavaga ja sellega ristuva Jaama tänavaga. Seega ei kattu minu vaadeldava ala piirid täielikult Annelinna linnajao piiridega, millele viitasin Annelinna peatükis. Ükski minu intervjuueeritav ei ole elanud piirkonnas, mida linnajagude kaardil nimetati Taga-Annelinnaks, samuti ei elanud keegi neist ka päris Emajõe ääres, küll aga elas vastaja 8 umbes kümnenda eluaastani Heina tänaval, mis jääb kaardilt vaadates hoopis Jaamamõisa linnajakku. Huvitav on aga see, et kaheksas vastaja ise oli kuni meie intervjuu toimumiseni kindel, et ta on terve elu Anelinnas elanud.

Ka teisi intervjuusid läbi viies kumas vastajate küsimustest läbi ebakindlus, milline osa Tartust täpselt ikkagi on Annelinn. Kõigil vastajatel oli selliseid kohti, mille osas nad olid täiesti kindlad, et tegu on Annelinnaga, kuid peaaegu kõik küsisid mõne koha kohta ka seda, ega need minu uurimuse seisukohalt liiga kaugeks ei jää või kas need ikka jäävad veel Annelinna. Enamasti tekitasid küsimusi piirialadele jäävad kohad, nagu näiteks Anne kanal. Ilmnes, et linnajao piirid olid vastajate jaoks pigem tunnetuslikud kui teadlikud. Viimane on ka igati mõistetav, sest igapäevaelus ei mängi linnasiseste haldusüksuste piirid, eriti laste jaoks, praktiliselt mingit rolli.

Järgnevalt vaatlen, kuidas on oma kodupaiga asukohta kirjeldatud vastavalt asukohale Annelinnas. Selleks olen vastajate kodukohad nende asukohale vastavalt jaganud viite gruppi: Mõisavahe piirkond (IV, VIII ja X vastaja), Nõlvaku piirkond (II ja VIII vastaja), Kaunase puiestee piirkond (I ja V vastaja), KeskAnnelinn (III ja VI vastaja) ja kanali piirkond (VII ja IX vastaja). Kaheksas vastaja on Annelinnas elanud kahes kohas, tema erinevate kodudega seotu on vastavalt liigitatud sobivate gruppide juurde. Vastajate kodude umbkaudsete asukohtade ja piirkonna jaoks, mille sisse need jäävad, vaata kaarti (Lisa 2).

2.2.1. Mõisavahe piirkond (IV, VIII ja X vastaja)

Neljas vastaja määratles oma kodu asukohta Annelinnas kui „ikka kaunis nagu Annelinna piir“, millest üle autotee algab Ihaste. Seejuures kirjeldas ta kodupiirkonda lausekatkega „väga vahva koht, mul on hea meel, et ma seal sain üles kasvada“, millest peegeldub ilmne positiivne suhtumine oma kodukanti. Neljas vastaja püüdis oma kodu asukohta kõigist vastajatest kõige täpsemini kirjeldada, olles valmis jagama ka kodumaja aadressi. Viies vastaja: „minu kodu /.../ on Mõisavahe tänaval. Siis nagu see /.../ piirkond on määratletud /.../, et see pigem nagu jääb /.../ sinnapoole, kus /.../ on Selver“.

Kaheksas vastaja kirjeldas Mõisavahes asunud korteri asukohta järgnevalt: „/.../ täpselt enne Ihastet. Nüüd ta enam ei ole, siis ta oli, et mul oli nagu ühelt poolt samamoodi need plokid /.../ need kortermajad, aga teiselt poolt mul oli mets.“ Ühe huvitava kodupaiga asukoha määratlusena tõi kaheksas vastaja välja ka selle, et nad kolisid [emaga] Annelinna Prisma juurest „alla poole Mõisavahesse“ ja et ta liikus tihti „Mõisavahe tagant“. „Alla poole“ võib kaheksanda vastaja intervjuu valguses tähendada seda, et vastaja tõesti tajuski Mõisavahet Nõlvakuga võrreldes füüsiliselt madalamal asuva piirkonnana, kuna Mõisavahe asub tinglikult võttes Emajõe orus, Kalda tee aga oru veerel.

Kümnes vastaja oli oma otsese kodukoha kirjeldamisel pigem napsõnaline. Küsimusele, kust piirkonnast ta Annelinnas pärit on, vastas ta järgmiselt: „Mõisavahe tänavalt. Et siis üsna servast.“ Lisaks tõi ta välja ka selle, et kodu lähedal asus Mõisavahe 36a mänguväljak. Üldiselt oli kümnes vastaja Annelinna suhtes igati positiivsel arvamusel. Kuna ta õpib Tallinnas, tõi kümnes vastaja välja et „mingil määral on [Annelinn] kindlasti nagu kodusem ja toredam kui Mustamäe või sihuksed kohad“.

2.2.2. Nõlvaku piirkond (II ja VIII vastaja)

Vastaja 2 kirjeldas oma kodu asukohta Annelinnas kui „pigem Annelinna äärealal“. Täpsema asukoha orientiirina tõi ta välja Luunja läheduse, samuti olid olulisteks markeriteks asukoha kirjeldamisel ka läheduses asuv Mõisavahe 36 ja 58a vaheline

mänguväljak ja kodu aknast paistnud „selline kena väike... mitte päris metsatukk, aga võsa“. Kokkuvõtvalt oli ka teine vastaja oma lapsepõlvkodu asukoha suhtes positiivselt meelestatud, kirjeldades seda kui „pigem selline Annelinnas üks nagu üsna mõnus koht, kus olla“.

Kaheksas vastaja tõi oma Nõlvaku tänava ääres asunud korteri peamise geograafilise orientiirina välja Annelinna Prisma asukoha. Ühe korra kasutas ta oma kodust rääkides suisa fraasi: „siis, kui ma Prisma olin“. Nõlvaku piirkonna kodu asukoht tuli väga hästi välja võrdluses Mõisavahe kodu asukohaga, mida ta pidas „vabamaks“ kui Prisma piirkonda: „Prisma sul on pood ja siis on kortermajad jälle. Et see on nagu kinnisem võibolla.“

2.2.3. Kaunase puistee piirkond (I ja V vastaja)

Esimene vastaja on oma lapsepõlvkodu asukohta Annelinna kontekstis määratlenud järgnevate fraasidega: „Annelinna nagu eraklik pool“ ja „ääreannelinn“. Enda kodupiirkonda vastandas ta „keskel Annelinnas“ oleva Annelinna osaga, mille all pidas esimene vastaja silmas Saaretiigi ümbrust. Võrdluse eesmärk oli ilmestada väidet, et vastaja 1 kodukohas „nagu ei olnudki midagi“, samas kui „seal keskel Annelinnas on ju see, et seal on tiik“. Maamärgiks, mille abil kodumaja asukohta määratleda, kasutas vastaja 1 kodu vahetus läheduses asunud endist Triinu ja Taavi lasteaeda (praegune Tartu Lasteaed TRIPSIK Triinu ja Taavi maja).

Vastaja üks oli kogu Annelinna linnaosa suhtes teistest märgatavalt negatiivsema hoiakuga, mis väljendus näiteks kodukoha kirjeldamises fraasiga „kurb koht“. Ka kasutas ta neljal korral inglise ja eesti keele kokku panemisel loodud väljendit *geto place* (tõlkes geto koht), millega soovis vastaja rõhutada Annelinna olemust ebaturvalise ja ebameeldivana. Esimese vastaja vastuseid analüüsid on oluline teada, et umbes kolmandast eluaastast neljateistkümnendani põdes ta rasket kroonilist haigust. Kuigi vastaja oma kroonilist haigust kordagi nimepidi ei nimeta, peegeldub see nii hiljem vaadeldavas pidevas haige olemise kirjeldustes kui ka vanemate poolsete teiste vastajate

kirjeldustest rangemas kontrollis. Annelinna puudutav suhtumine ei ole küll vastaja tervisega otseselt seotud, kuid on paratamatus, et kroonilisest haigusest tingitud üldine heaolu langus lapseas jätab oma jälje ka lapsepõlvemälestustele. Siiski on ka esimene vastaja lapse rollis olles mitmel korral Annelinnast positiivsel arvamusel. Täiskasvanu roll on see, mille võtmise järel muutub vastaja teistest kriitilisemaks.

Viies vastaja kirjeldas oma lapsepõlvkodu asukohta kui „selline hea asukohaga koht /.../ Annelinnas selline... Selline keskpunkt, kus kõik kohad olid ümber“. Viies vastaja põhjendas oma arvamust kolme lähiümbruses paiknenud toidupoe, samuti lasteaia ja kooli lähedusega. Intervjuu lõpus toonitab ta ka head bussiühendust ülejäänud linnaga. Vastaja jaoks olid kodukoha määratlemisel olulised ka maja ümbruses olnud mänguväljakud ja palliplatsid, eraldi tõi vastaja 5 välja just korvpalliplatsi, jalgpalliplatsi ja kaks mänguväljakut.

Ka viies vastaja kasutas Annelinnast rääkides kahel korral sõna geto, kuid tema soov on sellega vastanduda „hästi paljude“ sellekohasele arvamusele. Viies vastaja ise leidis, et „täiesti okei koht tegelikult nagu ma ei näe- et need on alusetud süüdistused, kui öeldakse, et geto.“ Huvitava asjaoluna käib sõna geto läbi ainult nende kahe lähestikku elanud vastaja vastustest, olles samas kasutatud täiesti vastandlikul eesmärgil.

2.2.4. Kesk-Annelinn (III ja VI vastaja)

Kolmas vastaja määratles oma kodukohta peamiselt oma lasteaia, läheduses asuva Kivilinna Konsumi ja Tartu Kivilinna Kooli abil, luues nende orientiiridega mulle arusaadava pildi oma lapsepõlve mängupaikade kaudsetest piiridest. Üheks olulisemaks kohaks kolmanda vastaja mälestustes oli lasteaed Krõll. Selle intervjuu puhul oli kindlasti probleemiks minu isiklik tugev seos kõnealuse piirkonnaga. Kuna 3. vastaja teadis, et ka mina olen käinud nii Kivilinna koolis siis libisesime me kodukoha piirkonna määratlemise temast küllaltki sujuvalt üle, sest minul oli pilt sellest, millise piirkonnaga on tegu, niivõrd selgelt silme ees, et täpsemad selgitused tundusid tarbetud. Hilisema analüüsi seisukohast aga oleks tegu olnud väärtusliku informatsiooniga.

Kuues vastaja kirjeldas selle kortermaja asukohta, kus ta Annelinnas elas, läbi Saaretiigi, sest tema maja asus täpselt selle vastas. Lisaks tõi ta välja ka Saaretiigi kõrval asuva Maxima ja Descartes'i Lütseumi.

Kui kõik teised vastajad viitasid oma Annelinnas asunud elukohtadele sõnadega „minu kodu“ või „minu korter“, siis kuues vastaja viitas oma toonasele elukohale vahepeal ka kui vanemate korterile. Arvatavasti seetõttu, et ta on nooremana palju kolinud, aga kolimised on alati olnud vanemate valik, millega tema ise pidi lihtsalt leppima. Teiseks põhjuseks võib olla ka asjaolu, et Annelinnas elas vastaja viimati üle kümne aasta tagasi. Ka kuuenda vastaja üldine arvamus Annelinnast oli neutraalne ja ta rääkis sellest suhteliselt väheste emotsioonidega.

2.2.5. Kanali piirkond (VII ja IX vastaja)

Seitsmes vastaja kirjeldas oma kodukoha asukohta järgnevalt: „[Annelinna] kõige kesklinnapoolsem ots“, vastandades seda mitmel korral Annelinna „teise poolega“, mille all pidas ta silmas Mõisavahe piirkonda. Vastaja 7: „teine pool ongi kõige Ihaste poolsemad, põhimõtteliselt seal /.../, kus need üheksakorruselised suured majad, kus see /.../ Annelinna süda on tegelikult minu jaoks, et tundus kuidagi, et seal olid alati nagu üheksakorruselised maja, et seal oli inimesi rohkem, kuidagi see /.../ Annelinna kultuur nii-öelda oli seal kuidagi suurem, tulid siia linna poole, siis ta järjest nagu hääbus.“ Annelinna kultuuri kirjeldades mainis seitsmes vastaja suuremat elanikevahelist lähedust ja teineteise tundmist.

Lisaks tõi seitsmes vastaja koduümbrust kirjeldavate orientiiridena välja Turu silla, kodumaja kõrval asuva suure muruplatsi ja selle peal asuva „elektrimaja“ ja „veemaja“ ning vene kooli vahetu läheduse. Seitsmes vastaja rääkis mulle teistest rohkem Annelinnaga seotud hirmsatest ja paaril korral ka eluohtlikest juhtumistest, mis olid aset leidnud nii tema enda kui ka tema sõpradega. Lisaks kirjeldas ta ka üldist Annelinnaga seotud negatiivse varjundiga pärimust. Negatiivsetest kirjeldustest hoolimata, oli tema üldine hoiak linnajao suhtes aga positiivne. Kuigi mitmel korral kasutas ta fraase nagu

„Seal kõike kohtab“ või „Annelinn ikkagi“, mis viitasid Annelinna ambivalentsele, illustreerib seitsmenda vastaja üldist hoiakut tema enda lause: „põnev on olnud, aga ei, tegelikult on toredaid asju ka olnud“.

Üheksas vastaja ütles, et tema elab „täpselt seal Kanali peatuse juures“. Lisaks tõi ta ka välja, et tema kodu lähedal asuvad Maxima ja lemmikloomapood ning et kool oli väga lähedal. Üheksas vastaja kirjeldas kindlaid objekte Annelinnas, mis olid seotud peamiselt tema ja sõprade mängudega. Oma kodu ümbrust ta palju ei kirjeldanud. Üheksas vastaja tõi samuti välja mitu Annelinnaga seotud ebameeldivat juhtumit. Otsesõnu ta Annelinnale hinnanguid ei andnud – tema arvamus paistis olevat küllaltki neutraalne.

2.3. Kortermajad ja rohelus

Siinses peatükis vaatlen ma lähemalt seda, kuidas erinevad omavahel lapse ja täiskasvanu rollis olles esitatud kirjeldused Annelinna tunnuseks olevatest kortermajadest ning erinevatest rohelust puudutavatest objektidest nagu puud, põõsad, Saaretiik ja Anne kanal. Nii majadest kui haljastusest räägiti kahes väga erinevas võtmes, vastavalt sellele, kas mulle jutustati parasjagu kindlat lugu või kõneldi Annelinnast üldisemalt. Esimene viitas lapse rollis toimunud juhuslikele või lugu toetavatele kirjeldustele, teine täiskasvanu rollis teadlikult avaldatud arvamustele ja seisukohtadele.

2.3.1. Annelinna majad

Ükski vastaja ei kirjeldanud oma lapsepõlvemälestustest rääkides ei enda kodumaja ega ka teiste Annelinna majade eksterjöörü. Ainsana mainiti kortermaja korruste arvu või maja osasid nagu sein või kelder. See on ka täiesti mõistetav, kuna kirjeldatud sündmuste ajal oli neid ümbritsevate hoonete välisilme vastajate jaoks tõenäoliselt ebaoluline. Majade korruste arv, värv, keldrite olemasolu ja muu funktsioon ilmnis lapse rollis olles läbi seotuse teiste inimeste ja kohtadega: oma/ minu maja, maja taga, kõrvalmaja, naabri maja, sõbranna maja jne. Need olid olulised orientiirid, mis aitasid vältida majade vahel ära

eksimist ning eristada oma võõrast. Otseselt viitas sellele 10. vastaja, kes ütles majade vahelises „labürindis“ käimise kohta, et „kui sa kohalik oled, siis sa tead, et mis kus on“.

Ka täiskasvanu rollis olles majade eksterjööri põhjalikult ei kirjeldatud. Peamiselt anti kirjeldustes edasi kriitilisi arvamusi hoonete olemusele, välimusele või hoonete seisukorrale. Mitmed vastajad tõid välja selle, et majad olid suured, renoveerimata, tihedalt ehitatud ja kaugelt näha. Mainiti ka nende (peamiselt) pruuni värvust ja ühetaolisust. 3., 5. ja 8. vastaja tõid välja selle, et majad pärinevad nõukogude ajast; kolmas vastaja lisas ka üldistavalt, et kõik majad on nõukogude ajal ehitatud ja vastava välisilmega. Viiekorruselises majas elanud 5. vastaja, vastandas oma kodupiirkonda Mõisavahe üheksakorruseliste majadele, leides et „need majad, vaata, tunduvad natuke liiga *Soviet Union*“. 8. vastaja kasutas Annelinna majadest rääkides korduvalt sõna „kommiplokk“, viidates inglise keelsele sõnale *communism*, lisades majade kohta: „Nad on niisugused veneaegsed jubedikud“.

Nõukogude liidule ja kommunismile viitavate kirjelduste juures ilmnes kõigis kolmes intervjuus nimisõnade kasutamine omadussõna funktsioonis. Nõukogude liidule viitava sõna või fraasiga võeti nendes intervjuudes kokku kõik omadused, mida Annelinna kortermajadele iseloomulikuks peeti. Seda võib võtta kui viidet majade ühetaolisusele – nende täpsemaks kirjeldamiseks puudus vajadus, sest vastaja eeldas, et esiteks uurija teab, millised Annelinna majad on ja teiseks on need kõik välisilmelt sarnased. Annelinna korruselamud on tõepoolest kõik küllaltki sarnases stiilis ehitatud, kuid tegelikkuses võib Ees-Annelinna, Taga-Annelinna ja Kesk-Annelinna arhitektuuris (vt linnajagude kaarti Lisa 1) näha siiski mitmeid erisusi nagu nt varasemalt mainitud korruste hulk, majade värv, seinakatte materjal, ehitustihedus jms (vt pilte Annelinna majade erinevusest Lisa 3).

1., 2., 8. ja 9. vastaja tõid laste rollis olles välja ka Annelinna majadevahelise puuduliku või vähese tänavavalgustatuse. Vähene valgustus seostus pimeduse hirmu, täpsemini sellega, kes või mis võib pimeduses peidus olla. Talvisel perioodil, mil valget aega on vähe, olid vastajad püüdnud pimedaid teelõike vältida või neid võimalikult kiiresti läbida.

9. vastaja leidis hiljem täiskasvanu rollis olles, et tänapäeval on tänavavalgustusega lood palju paremad.

Kuigi enamik vastajatest ei väljendanud täiskasvanu rollis olles otsesõnu oma rahulolematust Annelinna korrusmajade välisilmega, peegeldus see siiski majade eksterjööri kirjeldamisel kasutatud hääletoonist ja kehakeelest. Näiteks kirjeldas neljas vastaja Annelinna Gümnaasiumi väljanägemist kõneka fraasiga: „See maja oli siis nagu ka kaunis selline nagu ta oli“ („kaunis“ on neljanda vastaja kõnes sõna „üsna“ tähenduses). Lisades, et „väljast oli ta ka kõik tegemata“. Ükski vastajatest ei maininud seda, et nende arvates oleks Annelinna majad ilusad, küll aga toonitati seda, et nii kortermajasid ennast kui ka nende vahelisi muid ehitisi nagu nt „veemajad“ ja „elektrimajad“ (7. vastaja) on tänaseks „ilusamaks tehtud“. Kui lapse rollis mainiti grafitit kui midagi sellist, mida oli põnev vaadata ja sõnu kokku lugeda, siis täiskasvanu rollis olles suhtuti sellesse tugeva halvaksapanuga.

2.3.2. Rohelus

Puudest ja põõsastest räägiti lapse rollis olles seoses kolme lastele väga omase tegevusega: puude otsa ronimine, onnide ehitamine ja taimedega mängimine. 1. ja 9. vastaja esitasid mulle kaks küllaltki sarnast kirjeldust sellest, kuidas nad sügiseti suures koguses kastanimune korjasid. 1. vastaja kodu juures kasvas hobukastan, 2. vastaja järgi kasvas tema kooli juures „hästi palju neid mingi kastani puid“, kusjuures tema kirjelduse järgi oli nende korjamine koolilaste meelistegevusi. 8. vastaja meenutas kastanimunade mängult maha istutamist.

1., 2., 8. ja 9. vastaja rääkisid ka õitsvatest taimedest. 1. ja 9. vastaja mainisid mõlemad sirelit: 1. vastaja käis kevadeti koos sõpradega neljalehelist sireliõit otsimas, 9. vastaja ehitas sõbra maja lähedal asunud suure sirelipõõsa sisse onne. 2. vastaja kirjeldas kodu lähedal asunud ilusasti õitsvat puud, mida tema vanaema oli kutsunud „lumepallipuuks“. 8. vastaja kirjeldas mitmel pool Annelinnas (Kivilinna kooli lähedal ja Krõlli lasteaia hoovis) kasvanud kollaste õitega põõsaid, mille õisi lapsed sõid: „On mingid põõsad, kus olid kollased õied. Ja me sõime neid, need maitsesid väga hästi, me kutsusime neid

banaanipuudeks. /.../ Ja need /.../ ei olnud üldse halvad, nagu rohu maitse ja siis oli veel mingi *aftertaste*.“ Sellised kirjeldused erinevatest sensorsetest elamustest nagu näiteks asjade maitse, tekstuur, helid või see, kuidas mõni pind käe-jala all tundus, kuuluvad kõik samuti lahutamatu lapse rollis esitatud mälestuste juurde. Kuigi lugu on enamasti esitatud mineviku vormis ja esitaja on teadlik sellest, et tegu on mälestusega, elatakse emotsiooni käesolevas hetkes uuesti läbi.

Täiskasvanu rollis olles eelistati lapse rollile omaste detailsete kirjelduste asemel suuri üldistusi. Kui 2. ja 4. vastaja puudutasid lapse rollis olles puude otsa ronimist kui midagi toredat, mida nad lapsena tegid, siis 10. vastaja leidis täiskasvanu rollis olles kriitiliselt, et kuigi ta oleks kindlasti lapsena hea meelega puude otsas roninud, siis enamik tema kodu läheduses olevaid puid olid ronimiseks sobimatud. 5. ja 7. intervjuueritav ei maininud terve intervjuu jooksul kordagi puid ega teisi taimi. Kui ma pärast mõlema intervjuu transkriptsiooni läbilugemist vastajatelt selle kohta küsisin, leidsid nad põhjusena, et nende kodude lähedal lihtsalt ei olnud eriti elusloodust. Lisaks töid kõik Kalda tee ja Mõisavahe piirkonnast pärit vastajad välja, et nende lapsepõlves sai aknast vaadata “metsa” või “võsa”, kuid tänaseks on need teedevõrgu või uute kortermajade ehitamise tõttu maha võetud.

Vastajate lapsepõlvekodu läheduses olnud looduskeskkonnad ja nende erinevus tulid hästi välja ka onnide ehitamist puudutavatest kirjeldustest ning kommentaaridest. Kui 4. ja 9. vastaja kirjeldasid võsasse või põõsastesse onni ehitamist ja kõrval asuvast võsast ning prügikasti kõrvalt materjalide otsimist; siis 5. vastaja rääkis onni ehitamisest mänguväljakule ning seal pikniku pidamisest. 4. ja 9. vastaja kodude vahetus läheduses mänguväljakuid polnud, 5. vastaja kodu ümbruses aga puudusid „võpsikud“. Kõik need onnide ehitamisega seotud lood esitati mulle lapse rollis, tänu millele kirjeldati mitmel juhul täpselt ka puid-põõsaid, kuhu ja millest onn ehitati. Täiskasvanu rollis olles kommenteeris onnide teemat 6. vastaja irooniliselt esitatud küsimusega: „Kuhu sa seal Annelinna maja taga onni ehitaksid?“, andes seeläbi mõista, et tema arvates puuduvad korrusmajade vahel onni ehitamiseks sobivad kohad. Ka 10. vastaja leidis, et tema kodu läheduses polnud onnide ehitamiseks häid kohti, kuid samas kirjeldasid nii tema kui ka 9. vastaja talvel lumest onnide ehitamist. Seega tuleb lapsepõlvemälestustega seotud

keskkonna kirjeldusi analüüsid arvestada ka sellega, et seda, kas, mida, kus ja kuidas mängida saab, ei määra mitte üksnes keskkond, vaid ka lapse kujutlusvõime.

1., 2., 6. ja 8. vastaja andsid teadlikult hinnangu oma elukeskkonnale vastavalt oma praegustele väärtustele, tuues välja, et Annelinna üheks plussiks on asjaolu, et seal on rohelist. Roheluse teema juures olles rääkis 3. vastaja pikalt parkimiskohtade vähesusest, leides lõpuks, et tema arvates on roheline küll tore asi, aga osa Annelinna haljasaladest tuleks asendada parkimisplatsidega. Ka 6. vastaja mainis parkimiskohtade vähesust, kuid tema arvates see elamist ei seganud.

Anne kanalit räägiti vähem, kui oleksin oodanud. Seda mainisid üksnes 2., 6., 7. ja 8. vastaja, kellest 7. vastaja kanalit ei kirjeldanud, öeldes üksnes, et ta käis selle ümber rattaga sõitmas. 2., 6. ja 8. vastaja leidsid kõik, et kanal ei ole koht, kus peaks ujuma. Kuigi lapsena olid nii 2. kui ka 8. vastaja kanalis ujumas käinud, leidsid nad täiskasvanu perspektiivist mõlemad, et enam nad seal ujuda ei tahaks. Kuues vastaja meenutas ühte ainsat korda, mil ta oli kanalis ujunud ja seejuures kohe endale klaasikillu jalga astunud. 6. vastaja arvamus kanalis ujumisest oli seega arusaadavalt negatiivne. Lisaks oli tema keskkonnaametis töötav isa pidanud kanalit ujumiseks ebasobivaks ja tänu intsidendile klaasikilluga oli 6. vastaja selle arvamus täielikult üle võtnud. Seega võttis 6. vastaja kanalit rääkides lisaks täiskasvanu rollile paralleelselt ka vanema rolli, mida kohtas intervjuudes üldiselt pigem vähe.

Saaretiigist tuli juttu 1. ja 6. intervjuus. 1. vastaja jaoks oli Saaretiigi ümbrus lapsena tundunud väga eriline, justkui Annelinna keskus, mida ta intervjuus vastandas enda kodu ümbrusega, mis oli tema arvates „sihukeses kurvas kohas, /.../ Ääre-Annelinnas, kus nagu ei olnudki midagi.“ Kuigi esimene vastaja tõi Saaretiigi välja täiskasvanu rollis olles, kumasid sellest väitest väga tugevalt läbi tema lapsepõlvest pärinevad arusaamad Annelinnast: Kesk-Annelinn, kus on tiik ja põnev elu, mida ta vastandas enda kodukohale. Saaretiigi ääres elanud 6. vastaja aga tiigis midagi väga erilist ei näinud, tuues välja, et ta käis vahel tiigi peal olevaid linde toitmas ja tiigi ääres istumas, kuid muidu oli see lihtsalt „tiik nagu tiik [ikka]“ (vt Saaretiigi pilti Lisa 4). Kui lugeda ainult 1. vastaja vastuseid jääks mulje, et Saaretiik oli midagi erakordset, seda 6. intervjuuga

kõrvutades aga selgub, et erakordseks muutis tiigi 1. vastaja jaoks arvatavasti asjaolu, et see oli tema kodust kaugel ja kättesaamatu.

2.4. Mängukohad

Lapsepõlvemälestustest jutustades kõneldi mulle kõige rohkem just mängimisega seotud lugusid. Kuna mängimine ise ei ole midagi Annelinnale ainuomast, siis mängu ennast ma siin töös lähemalt ei kirjelda. Mängude ja mängukaaslastega seoses tuleb aga etteruttavalt välja tuua, et need vastajad, kellel oli rohkem mängukaaslast, pöörasid mängukohtadest jutustades vähem tähelepanu nende seisukorrale, samuti räägiti rohkem mängudest ja õuetegevustest üldiselt. Järgnevalt vaatlen ma intervjuudes esile kerkinud Annelinnale omaseid mängukohti, milleks olid mänguväljakud, vaibakloppimise puud ja kelgumäed.

Naissoost vastajate puhul mängiti üldjuhul vanematele teada oleval või nende poolt paika seatud trajektoiril, nagu näiteks maja taga asuv mänguplats. Tihti toodi välja vanematepoolne laste aknast või rõdult jälgimine. Meessoost vastajatele oli seatud vähem piiranguid, kuhu ja kui kaugemale minna tohib. Selles ilmingus ei ole midagi erakordset: tüdrukutele antakse tihti vähem liikumisvabadust kui poistele, sest naisi on ajalooliselt peetud haavatavamaks kui mehi. Lapsed omakorda on haavatavamad ja kergemini ohtu sattuvad kui täiskasvanud, mistõttu tüdrukuid võidakse näha kui eriti haavatavaid ja seega ka rohkem jälgimist ja kaitset vajavaid. (Marcus 1992: 91; Tüür 2001: 91)

Järgnevate kirjelduste puhul on oluline muu seas tähelepanu pöörata ka kohtade nimetamise teemale. Mingile objektile või kohale nime andmine ja koha seeläbi „enda omaks“ tegemine on lapse jaoks oluline osa end ümbritseva maailma tunnetamisest, mille läbi eristatakse oma võõrast ja antakse kohale või tegevusele tähendus (Marcus 1992: 88; 91). Samuti on kohtade nimetamine/ mitte nimetamine seotud ka jutustamistraditsiooniga: olulistest kohtadest räägitakse kindlaks kujunenud viisil ja kindlate nimedega (Jaago 2008: 104).

2.4.1 Mänguväljakud

Kõik kümme vastajat tõid oma intervjuudes välja mänguväljakud, mille puhul tuleb eristada kaheksa erinevat mänguväljakute kirjeldusi: kodu lähedal asunud väiksemad mänguplatsid ja trossimänguväljak ehk Mõisavahe 36 ja Mõisavahe 58a vaheline mänguplats. Viimane oli ja on siiani üks Annelinna kõige suuremaid ja atraktsioonide rohkemaid mänguväljakuid. Kui enamik väikeste mänguplatside kirjeldustest esitati mulle täiskasvanu rollis olles, siis trossimänguväljakuga seotud kirjeldused esitati pigem lapse rollis olles. Kõigepealt vaatan ma lähemalt väikeste mänguplatsidega seotud kirjeldusi.

Kõik peale kolmanda vastaja, kes kirjeldas oma lasteaia hoovis asunud mänguväljakut, rääkisid mänguplatsidest seoses oma kodumajaga. Nende asukoht oli enamasti kas maja taga või selle lähiümbruses. Enamik vastajaid tõid täiskasvanu rollis olles välja selle, kuidas mänguväljakute olukord on kahetuhandete algusajaga võrreldes märgatavalt paranenud. Nii majadevaheliste mänguväljakute kui ka trossimänguväljakuga seoses mainiti lapsepõlve meenutades rajatiste halba seisukorda. Intervjuude järgi olid mänguvahendid tihti ära lõhutud, roostetanud, katki läinud või rohtu kasvanud. 8. vastaja tõi probleemkohana välja ka selle, et liivakastides käisid ümbruskonna kassid pissil. 9. vastaja, kes kirjeldas mulle Eedeni ringi äärset Pika tänava mänguväljakut, kasutas mänguplatsi kirjeldamiseks mitu korda sõna „sisutühi“, 10. vastaja ütles, et kiige ja liumäega mänguväljak „tüütab kiirelt ära“. Arvatavasti on majadevaheliste mängupaikade kirjeldusi lapse rollis vähe just sellel samal põhjusel, et mänguvahendite vähesuse tõttu võisid need platsid lühikese ajaga igavaks muutuda. Samuti kasutati neid arvatavasti igapäevaselt, mänguplatsil mängimine ei olnud midagi uutset ja erilist. Sellised korduvad mälestused kipuvad omavahel segunema, mistõttu eraldiseisvatest lugudest saab üks üldine mälestus mänguväljakul mängimas käimisest.

2000. aastate esimese kümnendi Annelinna majadevahelise mänguplatsi kirjeldus on intervjuude põhjal järgmine: roostes rauast liumägi, kiigid, kaarega ronimispuu ja liivakast, mille äärteks olid värviliseks värvitud autorehvid, kuhu kassid pissil käisid ning mis oli arvatavasti rohtu kasvanud (vt pilti mänguväljakust Lisa 5). Lisaks olid

mänguplatsi ääres kivist „toolijalad“, mille peal vahel olid puust lauad, aga enamasti olid need ära mädanenud või lõhutud. Rõhutati seda, et mänguväljakud olid vanad ja päevinäinud, samuti vastandati neid nüüdisaegsetele mänguväljakutele. Sellegipoolest leidsid kõik vastajad, et sellisel mänguplatsil sai mängida küll. Mänguvahendite seisukorra osas oldi kriitilised, kuna täiskasvanu rollis olles hinnati neid vastavalt tänapäevastele standarditele ohtlikeks ja igavateks. Siin võis hinnanguid mõjutada ka see, kuidas olid mänguplatsidesse suhtunud vastajate vanemad. Lapsena aga lepitakse sellega, mis võtta on, sest kodu kõrval asub mänguplats ongi lapse normaalsus, olgu selle seisukord siis milline tahes.

Trossimänguväljakust rääkisid mulle lapse rollis olles 1., 2., 3., 5. vastaja. Täiskasvanu rollis rääkisid sellest 7. ja 10. vastaja. Mänguväljaku kõige olulisema atraktsioonina tõid kõik mainitud vastajad välja liu laskmise trossi, mille kohta kasutati ka termineid „kõis“ ja „kõisraudtee“ (vt pilti trossist Lisa 6). Lisaks meeldejäävusele on trossi tõenäoliselt mainitud ka selguse mõttes: kuna Annelinnas on teisigi mänguväljakuid, aitab tross seda kindlat mänguväljakut teistest eristada. 1., 2., 3., 7. ja 10. vastaja kirjeldasid kõik seda mänguväljakut kui ühte Annelinna kõige lähedamat lõbustusatraktsiooni. 2. ja 3. vastaja leidsid mõlemad, et selle mänguväljakuga on seotud nende lapsepõlvest palju toredaid mälestusi. Trossimänguväljak oli eriline, peale 2. vastaja jäi see kõigi teiste kodudest kaugemale, mistõttu satuti sinna vähem. 5. vastaja jaoks näiteks oli ilma vanemateta umbes 0,5 km kaugusel asuvale trossimänguväljakule minek olnud justkui suureks saamise mõõdupuu, sest väiksenä tuda üksinda nii kaugele ei lubatud. Just tänu mänguväljaku erilisele oli vastajatel sellega seoses mees ka eraldiseisvaid lugusid, mille põhjal saaks hõlpsasti kirjeldada ja analüüsida vastajate esitatud erinevaid trossiga seotud mängude ning tegevuste kirjeldusi. Katkend 2. vastaja trossiga sõitmise kirjeldusest:

“/.../ kui meie seal käisime, siis meie leiutasime seal ikka niimoodi, et see piire, /.../ kus sa peale lähed seal üleval, et seal need puidust ääred /.../ siis me ronisime niimoodi sinna /.../ nende peale /.../. Variante oli igasuguseid, et kas sa lähed otsa ja lihtsalt kõrgemalt hüppad kuidagi niimoodi või sa siis istud ja kuidagi kõrgemalt peale, /.../ või siis sa jäädki püsti ja sõidad püsti niimoodi sinna lõpuni ja muidugi sai ka mitmekesi seda niimoodi

tehtud, et ma arvan, et kõige rohkem võibolla neli inimest mahtus sinna trossi peale, kui hästi mahutada..”

Samas lapse rollis esitatud mälestuste põhjal ei oleks võimalik konstrueerida trossimänguväljakust muud pilti peale selle, et seal olid tross ja liumäed. Seega oleks vale ühes rollis esitatud kirjeldusi teise rolli kirjeldustele eelistada.

2.4.2. Vaibakloppimise puud

Mängupaikadega seoses rääkisid kõik peale 3. ja 7. vastaja ka vaibakloppimise puudest (vt pilti Lisa 7). Enamikul juhtudel kõneldi neist kui mänguväljakute pikendustest või mänguväljakutest eraldi seisvatest ronimisvahenditest, mitte aga vaipade kloppimiseks mõeldud vahenditest. Seejuures tunti kimbatust, kuidas vaibakloppimise puud nimetada. Näiteks 10. vastaja tõi välja, et nemad sõpradega ei kasutanudki vaibakloppimisepuude kohta nime, kuna kõik teadsid niigi, mis kohast jutt käib. Samuti polnud kõik vastajad kindlad objekti (päris) funktsioonis. Kõik need aspektid viitavad vaiba kloppimise puudest rääkimisele läbi lapse rolli.

Ilmneb, et paljud linnaruumi kuuluvad objektid eksisteerivad korraga kahes paralleelses maailmas, milles nende funktsioon võib olla väga erinev. Ühelt poolt olemasolu „täiskasvanute maailmas“, kus vastavatel objektidel on kindlad täiskasvanute poolt antud nimetused ja otstarve, teiselt poolt aga „laste maailma“, kus lapsed kasutavad neid vastavalt oma äranägemisele ja vajadustele, andes neile sellest tulenevalt tihti ka uued nimetused ja tähenduse (Marcus 1992: 91). Oma lapsepõlve mängupaikadele tagasi vaatav täiskasvanu satub seega olukorda, kus ta näeb sama objekti korraga läbi mõlema maailma prisma. See, kumma reaalsuse kasutusala läbi objekti liigitada, näib vastaval juhul sõltuvat sellest, kummal otstarbel seda rohkem kasutatud on.

Intervjuude vastajad olid kõik kasutanud vaibakloppimise puud peamiselt turnimiseks ja pea alaspidi rippumiseks. Kuigi ühestki intervjuust ei ilmnenud, et kellegagi oleks ronimise ajal õnnetusi juhtunud, võeti turnimisest rääkides ometi kõigil juhtudel mureliku täiskasvanu roll leides, et lapsena harrastatud trikkide tegemine oli ohtlik. Ohu faktor tuli

välja peamiselt läbi võrdluse vastajate tänaste harjumuste ja võimekusega: leiti, et enam niimoodi ronida ei julgeks.

2.4.3. Kelgumäed

Kuigi kelgumäed ei ole midagi Annelinna-spetsiifilist, tuli nendega seoses välja mitu huvitavat mõtet. Esiteks on väga huvitav kelgumägede nimetamise teema. Kelgumägedel ei ole kindlaid nimesid, kelgutamise kohti aga on Annelinnas palju, mistõttu püüdsid kõik vastajad nende asukohta kirjeldada teiste üldtuntud kohtade kaudu. Rääkides kelgutamisest lapse rollis, kirjeldati kelgumägesid seoses vastaja jaoks lapsepõlves tähendust omanud kohtadega, nagu näiteks nende kodu, naabermaja vms. Täiskasvanu rollis olles aga püüti leida selliseid maamärke, mida ka intervjuueerija kindlalt teaks, nagu näiteks Annelinna staadion.

Kuigi kirjeldatud kelgutamiseks kasutatud kohtadest kõik ei olnud looduslikud pinnavormid ja kelgutamist kirjeldati nii täiskasvanu kui ka lapse rollis, seostasid kõik peale 10. vastaja kelgukohti siiski kelgutamisega (võrd. vaibakloppimise puud ja ronimise funktsioon). On tähelepanuväärne, et kelgumägede originaalfunktsiooni osas mõtteid ei avaldatud, mis sellest, et näiteks Annelinna raamatukogu juures oleva mäe küljel on isegi uks, mistõttu on ilmne, et see ei ole ehitatud (ainult) kelgumäeks.

Kelgumägedest rääkides tuli välja ka kellaaja mõju kohale. 1. ja 5. vastaja kirjeldasid mõlemad Annelinna staadioni juures asuvat suurt kelgumäge, kuid nende kirjeldused olid täiesti vastandlikud. 5. vastaja, kes oli mäel kelgutamas käinud päevasel ajal, esitas kirjelduse täiskasvanu rollis olles, leidis, et mägi polnud „hiiglama suur“ vaid lihtsalt „keskmise“. 1. vastaja aga oli kelgutamas käinud peamiselt pimedal ajal, kirjeldas kelgukohta kui suurt mäge, mille järsem külg oli pime ja hirmus ning väga kardetav, sest seal võis oma kelgu ära lõhkuda. Ilmneb, et lisaks jutustamisel võetud rollile mõjutab koha mäletamist ka see, kas seal on käidud pimedal ajal või valguses, sest pimedus on laste jaoks hirmutav.

2.5. Annelinna elanikud

2.5.1. Üldistavalt teiste inimeste kirjeldamisest intervjuudes

Intervjuudes liigitati end lapsepõlves ümbritsenud täiskasvanud võõrasteks ja omadeks või ohtlikeks ja ohututeks. Omade alla liigitatud täiskasvanute hulka kuulusid peamiselt lapsevanemad ja teised täiskasvanud sugulased, keda seostati üldiselt turvatunde, lapse pärast muretsemise ja lapse jaoks olemas olemisega. Ohtlike täiskasvanute liigitamisel ilmnes ka rollide vahelist konflikti: lapse rollis olles võidi kedagi kirjeldada kui ohtlikku, täiskasvanu rolli võttes aga möönda, et tegelikult kõnealune isik või isikud vastajale ohtu ei kujutanud. Peaaegu kõigi vastajate puhul räägiti ilma täpsustavate küsimusteta peamiselt positiivsetest juhtumistest ja inimestest, täiskasvanutega seotud hirne või täiskasvanute poolseid keelde kirjeldati üldiselt alles siis, kui olin selle kohta täpsustavalt küsinud.

2.5.2. Naabrid ja muukeelne elanikkond

Naabritest rääkides sõltus vastajate võetud roll peamiselt sellest, kas mulle jutustati naabritest üldiselt või seoses nende käest pahandada saamisega. Üldiste kirjelduste puhul jäädi täiskasvanu rolli, nentides, et naabreid tunti peamiselt nägupidi. Kõige rohkem olid naabritega suhelnud 4. ja 5. vastaja, kellel oli seetõttu naabritega seoses teistest rohkem lugusid, mida jutustada. Lapse rollis räägiti naabritest peamiselt seoses naabrite käest pahandada saamisega. Peaaegu kõigile vastajatele meenus mõni lugu sellest, kuidas majadevaheline mängimine või puude otsas ronimine oli tinginud naabruses elanud inimeste pahameele, mis väljendus lastega pahandamises ja politsei kutsumise ähvarduses. Isegi, kui täiskasvanu rollis olles võidi hiljem leida, et naabrite pahameel oli õigustatud, räägiti pahandustega seotud naabritest lapse rollis halvaks panuga. Mitmel juhul räägiti uhkuse noodiga hääles sellest, kuidas neile samadele naabritele oli hiljem vastu hakatud või kätte makstud, näiteks talvel nende inimeste akent lumepallidega loopides.

Rääkides mängimise pärast pahandada saamisest, kerkis esile kortermajade juurde kuuluva maa ja vahendite omandi küsimus. Ühele poole jäi vastajate arusaam, et tegu oli kõigi maaga, kus tohtis mängida, teisale aga vanemate majaelanike arusaam, et neil täiskasvanutena on õigus keelata majade vahelisel murul mängimist vms. Majaelanike argumendiks oli intervjuude põhjal väide, et tegu on “nende muru” või “nende majaga”. Ka muudel teemadel kõneldes märkasin, et õueruumi kuuluvate kohtade ja objektidega seostasid vastajad justkui ajutist omaniku ja omandi tunnet: sel ajal, kui kohas oldi ja sellega seoses midagi tehti, oli koht „meie oma“ (5. vastaja), kuid pärast kohast lahkumist, muutus see sama koht jälle kõigi ja ei kellegi omaks.

Kõigi vastajate naabruses oli elanud nii eesti kui ka vene keeles kõnelevaid inimesi. Venekeelsest elanikkonnast rääkisid lapse rollis olles kõik meessoost vastajad, kes olid vene keelt kõnelevate lastega mänguväljakutel koos mänginud. Räägiti ka teiste laste püüdlusest neile vene keelt õpetada, kuid üldiselt olid need katsed edutud. Ka naissoost vastajad olid vene keelt kõnelevate laste ja nende vanematega mänguplatsidel kokku puutunud, aga seda pigem kõrvaltvaatajate kui mängukaaslastena, eelistades mängida juba tuttavate lastega. Täiskasvanu rollis muutus suhtumine vene keelt kõnelevatesse inimestesse veidi kriitilisemaks. Mitmed vastajatest meenusid pahameelega olukordi, kus nendega oli tahetud näiteks poes vene keeles rääkida, leides, et Eestis elavad inimesed võiksid vähemalt püüda eesti keelt kõnelda.

2.5.3. Eluheidikud ja kahtlane kontingent

Kõik vastajad mäletasid oma lapsepõlvest mingit sorti eluheidikuid, kelle võiks jagada kolme kategooriasse: joodikud, narkomaanid ja kodutud. Joodikutest rääkides kajastavad intervjuudest läbi kõige rohkem hirmu. Hoolimata sellest, millisest Annelinna osast vastajad pärit olid, oskasid kõik välja tuua kindlaid pinke, millel joodikud koguneda tavatsesid. Neid paiku oli võimalusel välditud ja neist möödumist meenutati kui hirmsat kogemust, hoolimata sellest, et enamik vastajatest ei olnud lapsena joodikutega suhelnud. Selle hirmuga seostus ka enamikes intervjuudes kajastunud vanemate keeld joores inimestega suhelda. Tõenäoliselt toitis ka see keeld ise laste hirmu (Tüür 2001: 91).

Täiskasvanu rollis suhtuti lapse rollis kirjeldatud hirmu joodikute ees enamasti huumoriga. Seda, miks neid täpselt kardeti, ei osatud enamasti seletada, samuti leiti, et tegelikult pole nende kartmiseks põhjust. Küll aga kumas naissoost vastajate vastustest täiskasvanu rollis läbi teatavat vastikust alkohoolikute suhtes, mida lapse rollis ei ilmnenu.

Narkomaane ennast ei olnud ükski vastaja lapsepõlves enda teada kohanud, küll aga meenutasid kõik Mõisavahe ja Kalda tee piirkonnas elanud vastajad maas vedelenud süstlaid, millega olid vanemad rangelt keelanud tegemist teha. Süstaldest räägiti lapse rollis olles, kusjuures nendega seostus teatav müstika: need olid vanemate poolt rangelt keelatud objektid ja kõik keelatu tekitab huvi, seda enam, et seda, miks süstlad keelatud on või kuidas nad maha saavad, lapsena enamasti ei teatud.

1., 7.–10. vastaja olid kõik kokku puutunud ka kodututega, kellest räägiti peamiselt täiskasvanu rollis olles, seostades neid mõne muu teema nagu näiteks onnide ehitamisega. 9. ja 10. vastaja meenutasid, et nad olid lapsena põõsaste vahelt leidnud kohti, kus mõni kodutu elas, kuid seda oli peetud põnevaks, mõistmata, mida see päriselt inimese jaoks tähendab, kui tal kodu pole. Sarnaselt süstaldele, toodi ka kodutute teema juures välja see, et 2000. alguses ei mõjunud see, kui keegi näiteks kusagil linnaruumis magas nii võõralt, nagu see mõjaks täna. 1. vastaja meenutas, et tema kodumaja ees oli üks meesterahvas käinud regulaarselt prügikastides sobramas ja 8. vastaja märkis lihtsalt, et kodutud olid, aga tema nendega kokku ei puutunud.

Lisaks alkohoolikutega suhtlemise ja maas vedeleivate süstalde kiskumise keelule, hoiatati lapsi ka võõrastelt maiustuste vastu võtmise ja nendega kaasa minemise eest. 1. vastaja tõi välja spetsiifilise keelu võõrasse valgesse autosse minna, mida ta põhjendas järgnevalt: “mingi valge kaubik sõitis ringi, ma mäletan, mingid uudised ka minu arust oli kunagi”. Kuigi 1. vastaja oli veendunud, et tegu oli reaalse Annelinnaga seotud ohuallikaga, on lood laste röövimisega seotud valgest kaubikust tegelikult 2000. aastate alguses Euroopas ja Skandinaavias levinud linnalegendid (Hiemäe 2019: 33; Siirman 2018: 777). Eesti sotsiaalmeedias hakkas valge kaubiku hirm levima mõnevõrra hiljem (Siirman 2018: 777), kuid näib, et vähemalt 1. vastaja vanemad olid sellega tuttavad juba

2000. esimesel kümnendil. Üheski teises intervjuus linnalegende sellisel kujul ei ilmnenud.

9. vastaja meenutas, kuidas ta oli ühel hommikul kooli minnes kortermaja ees näinud vereloiku, mille koha peale oli õhtul asetatud küünal. 7. vastaja kirjeldas mulle liputajaga kohtumist ning seda, kuidas tema kodumaja ees oli aeg-ajalt prügikaste põlema pandud. Ka 1. vastaja mainis, et Annelinnas oli 2000. alguses liikunud liputajaid, kuid tema puhul oli tegu teistelt inimestelt kuuldu edasijutustuse ehk vahendatud kogemusega (Jaago 2008: 104). Lisaks rääkisid nii 7. kui ka 1. vastaja mulle mõlemad loo sellest, kuidas inimest oli Annelinnas relva ähvardusel röövima püütud, siingi oli mõlemal juhul tegu vahendatud kogemusega. Need lood erinesid teistest mulle jutustatud lugudest selle poolest, et lapse rolli asemel esitati need teadliku täiskasvanu rollis: vastajad ootasid minu reaktsiooni ja nähes, et jutustatav lugu on minu jaoks põnev, püüti lugusid erinevate klassikaliste põnevus- ja õuduslugude jutustamise viisidega veelgi põnevamaks muuta.

Nagu ilmneb nii siinsetest näidetest kui ka „Tartu ja tartlased“ 2013 uuringutulemustest (OÜ Cumulus Consulting 2013: 22), on Annelinnaga seostatud negatiivse suhtumise üheks põhjustajaks (linnaosas mitte elavate inimeste) just levinud arusaam, et linnades on piirkondi, mis on ohtlikumad kui teised piirkonnad (Tüür 2001: 89–90). Selliseid uskumusi toidavad täpselt niisugused linnalegendid nagu lood relvaga ähvardamisest ja laste röövimisest. Põhjus, miks need linnalegendid endiselt levivad, on selles, et lood on nii jutustajatele kui kuulajatele põnevad, nende uskumiseks ja kartmiseks aga ei pea lugudega isiklikku seost olema (samas: 90). Siin võib näha sarnasust nii hirmude kui ka muistendite püsimise probleemiga: mõlemad püsivad käibel senikaua, kuni neisse ja nende põhjustajatesse usutakse (Tüür 2001: 90; Viidalepp 2004: 111).

3. Tulemuste analüüs

3.1. 2000. alguse Annelinn intervjuudes

Lapsepõlvemälestustest saab infot linnaruumi kohta, sest mälestustest rääkides viidatakse ka ruumile, milles inimesed tegutsesid. Nende mälestuste põhjal loodud pilt ei kajasta aga mitte uuritavat kohta ennast, vaid seda, mida informant paigast rääkis ja millise info uurija omakorda vastaja mõtete seast välja selekteeris. Kuna uurija on alati mõjutatud nii välja kui ka teise intervjuu osapoolega seotud eeldustest ning eelarvamustest, tekib küsimus, kas on üldse võimalik objektiivselt uurida või konstrueerida uuritavate inimeste enda või nende jutustatul põhinevat reaalsust (Seljamaa 2017: 232; Vasenkari ja Pekkala 2000: 252). Maria Vasenkari ja Armi Pekkala järgi saab uurija uuritavat materjali interpreteerida üksnes oma varasemalt omandatud teadmiste, elukogemuse ja kultuurilise tausta kontekstis. Sellest lähtudes ei ole infot niisugusel kujul, nagu see lõplikku analüüsi jõuab, väljal kunagi päris sellisena olemas olnud, sest kirjalikule analüüsile annab kuju ja mõtte uurija. (Vasenkari ja Pekkala 2000: 245) Nii on intervjuude analüüsis kajastatud materjal minu interpretatsioon intervjuudest ja seega ka 2000. aastate Annelinnast (samas: 252). Ei saa välistada võimalust, et juhul, kui vastajad oleksid teadnud, et minu fookus on keskkonna kirjeldustel, oleksid saadud vastused olnud mõneti teistsugused nii vormilt kui ka sisult.

Minu enda mõjutustest hoolimata on intervjuudest saadud info hindamatu oma eheduses, sest elulooline intervjuu on üks väheseid võimalusi saamaks infot selle kohta, milline oli 2000. alguse Annelinna laste õuekeskkond ja milliste teemadega seoses ning kuidas keskkonnast räägitakse. Intervjuudest selgus, et tänane Annelinn on hulga paremas seisus, kui seda oli 2000. alguse Annelinn: paljud majad ja mänguväljakud on renoveeritud, linnajagu on paremini valgustatud ja eluheidikuid on linnapildis näha oluliselt vähem. Samas aga tuleb töö lisades olevaid pilte vaadates tõdeda, et Annelinnas on ka tänapäeval säilinud mitmeid selliseid rauast liumägede ja katkiste pinkidega mänguväljakuid, nagu neid intervjuudes kirjeldati, vaibakloppimise puid on kõigi majade juures, ja selleks, et leida mõni amortiseerunud palliplats, ei pea kaugele minema. Linnajagu on pidevalt kasvamas ja selle välisilme moderniseerumas, kuid Annelinnas töö jaoks fotosid tehes

avastasin üllatusega, et tänane Annelinn on vastajate lapsepõlvemälestustes kirjeldatud linnaruumiga sarnasem kui oskasin arvata. „Tartu ja tartlased“ uuringutulemuste analüüsi põhjal näib, et kahjuks on säilinud ka Annelinna halb kuulsus. Viimases on kindlasti suurel määral süüdi linnajaoga seotud eelarvamused, linnalegendid ja ebameeldivate vahendatud kogemuste levimine, millest enamik põhinevad erandlikel juhtumitel ja hirmul, peegeldamata ei tänast ega 2000. algusaegset argireaalsust.

Kinnisvara arendamise tõttu on rohelist tänaseks vähemaks jäänud, kuid vastajate arvates oli asjaolu, et „Annelinnas on rohelist“ (Vastaja 1) üks Annelinna plussidest nii nende lapsepõlves kui ka praegu. Siit ilmneb huvitav vastuolu „Tartu ja tartlased“ 2008 ja 2013 uuringutulemustega, mille järgi oli Annelinnas vähe rohelist (Aro 2008: 34; OÜ Cumulus Consulting 2013: 22). Ka teisi „Tartu ja tartlased“ uuringutulemusi vaadates ilmneb, kuiõrd väheinformatiivne on anonüümne statistika võrreldes intervjuude vastustega, sest puuduvad põhjendused ja kontekst. Ühte linnajagu uurides näen „Tartu ja tartlased“ uuringutulemuste juures probleemina asjaolu, et uuringutes küsitakse valimisse kuuluvate linlaste arvamust kõigi Tartu linnajagude kohta. Seega kajastub statistikas ka nende tartlaste arvamus, kes Annelinnas ei elanud, mistõttu võib oletada, et nende hinnanguid võisid mõjutada linnajao kohta liikvel olevad jutud.

3.2. Rollivahetus

Rollivahetus ehk pidev „hüppamine“ täiskasvanule omaselt jutustamisstiililt lapselikumale jutustamisstiilile on midagi sellist, mida esines ühel või teisel viisil kõigis intervjuudes. Kuigi transaktsionaalne analüüs annab psühholoogial põhineva võimaliku selgituse ego-stiimulite vahetumiseks, jääb jutustamisrolli muutuste analüüsimiseks üksnes sellest väheks. Üheks põhjuseks lapse rolli võtmise, eriti selles ilmneva jutustusstiili muutumises võib olla asjaolu, et n-õ keskmise lapsega (üldiselt vanuses 6–12a) perioodil hakkavad lapsed kogema varasemast suuremat iseseisvust, mistõttu muutub vastav periood inimese identiteediloome seisukohalt äärmiselt oluliseks (Marcus 1992: 92–93). Inimene mäletab aga just seda, mis on tema jaoks oluline või eriline, argisündmused kipuvad tavaliselt ununema (Kõresaar 1995: 27). Kuna iseseisvuse

tekkimine ja sellega seoses muutuv maailmataju on lapse jaoks uudsed, erilised ja olulised, omandavad vastaval eluperioodil lapse jaoks olulise tähtsusega paigad, tegevused ja inimesed niivõrd olulise rolli inimese mälus, et vastavate mälestuste meenutamisel mitte üksnes ei tuletata meelde kirjeldatavaid sündmusi ennast, vaid elatakse teataval määral läbi ka kõnealuse olukorraga seotud tundeid. (Marcus 1992: 92)

Ühe põhjusena lapse ja täiskasvanu rolli erinevuse taga näen asjaolu, et täiskasvanud määratlevad oma üldist eluga rahulolu ja subjektiivset heaolu lastest erinevatel alustel. Täiskasvanud kujundavad oma hinnangu kodukoha elukeskkonnast vastavalt sellele, milline on koha maine, kuivõrd rikas või vaene on koha elanikkond, milline on koha turvalisus, kui kaugel asuvad neile olulised teised kohad, millised on transpordivõimalused, kui esteetiline on kõnealune koht jne. (Mouratidis 2020: 2). Lastesuhtumist mõjutavad sellised tegurid nagu koha maine või piirkonna jõukus täiskasvanutest vähem. Nende heaolu mõjutavad kõige enam lähedus ja suhete kvaliteet enda pere ning sõpradega (Reinomägi jt 2021: 17). Põhjuseks on asjaolu, et laste kriitikameel ja analüüsivõime ei ole veel täielikult välja arenenud, mistõttu suhtuvad nad maailma avatumalt (Heyman 2008: 3).

Erinevus lapse ja täiskasvanu väärtustes võib jutustamissituatsioonis tingida sisekonflikti, kus täiskasvanu mäletab mingit olukorda näiteks toreda seiklusena, kuid sellest rääkima hakates saab ta aru, et tegelikkuses oli olukord hoopis ohtlik. Täiskasvanu tahaks oma lugu rääkida nii, et see ei kahjustaks tema kui vastutustundliku suure inimese mainet tema vestluspartneri silmis, samas aga peaks ta sel juhul heitma negatiivset valgust senini positiivsena meeles püsinud lapsepõlvemälestusele. Et inimestele üldjuhul ei meeldi positiivsete mälestuste puhul oma suhtumist muuta, tuleb seega muuta vaatepunkti. Kui lapsena tundus olukord positiivsena ja me tahame olukorrast kõnelda kui positiivsest, kuid meie täiskasvanuna omandatud väärtused ja hinnangud seda ei lubaks, tuleb lülituda täiskasvanu positsioonilt lapse positsioonile. Selline lahendus, mis näib olevat universaalne kõigile vastajatele, aitab lahendada väärtuste erisusest tingitud konflikti selle vahel, kes jutustaja nooremana oli, ja selle vahel, kes ta on täna.

3.2.1. Vastajate rollivahetus

Uurides Annelinna kajastumist lapsepõlvemälestustes läbi rollivahetuse perspektiivi, ilmnisid mitmed ühele või teisele rollile iseloomulikud erisused. Kõige üldistavamalt võiks öelda, et täiskasvanu rollis antud vastused sobivad paremini objektide jms väljanägemise kirjelduste analüüsimiseks, lapse rollis räägitud lugude põhjal saab aga paremini analüüsida nendega seotud tegevusi. Lapse rollis olles räägiti minevikust, kuid tänu meenutamisele näis toimuvat teatav mineviku läbielamine olevikus. See väljendus peamiselt hääletooni muutuste, kiirenenud kõnetempo, innukuse, naeru, helgete näoilmete, lugudes kajastunud võimalike pahategude õigustamise ja kohati ka lapselikuma sõnavara kasutamise näol. Lapse rollis olles jäi jutustamise perspektiiv oleviku ja mineviku vahele, olemata täielikult kumbki neist: kasutati küll mineviku ajavorme, kuid samas oli ilmne, et jutustaja tundis olevikus looga seotud emotsioone. Näiteks jutustades naabrist, kes oli 4. vastajalt palli ära võtnud, et nad ei saaks sõpradega seda vastu kortermaja seina lüüa, tõeses vastaja täiskasvanu rollis, et palli tagumisest tingitud müra võis naabrit õigustatult häirida. Lapse rollis palli tagasi võitmisest jutustades väljendas ta aga elavat võidu- ja kahjurõõmu naabri ülekavaldamise üle. Samuti pidas ta naabri käitumist ebaausaks ja põhjendamatuks. Leian, et lapse rollis ollakse täiskasvanu rollist siiramad, kuna väljendatakse seda, mida päriselt arvati ja tunti. Täiskasvanu rollis ilmnis aga suurem dialoogilisus intervjuueerijaga: püüti arvestada sellega, mida ühiskondlikult õige/valeks peetakse, mida vestluspartner näib arvavat, ja lisaks ka sellega, mis muljet vastusega iseendast jäetakse.

Viimasest mõjutatult võtsid lapse rolli rohkem need vastajad, kes tundsid end intervjuu situatsioonis mugavalt, suhtusid minusse usaldusega ja said oma lapsepõlvest vabalt rääkida. Lapse rollis pannakse end täiskasvanu rollist haavatavamasse positsiooni, kuna vastaja avab rohkem „tõelist“ iseennast. Seega on igati loogiline, et kõige rohkem võtsid lapse rolli need vastajad, kes olid minuga varasemalt tuttavad ja kes ei tundnud vajadust midagi varjata. Keerulisema lapsepõlvega vastajad ei saanud end aga intervjuu situatsioonis vabaks lasta, vältimaks seda, et nad jagavad midagi sellist, mida nad minuga jagada või lindistada ei sooviks, mistõttu püüti (rohkem) täiskasvanu rollis. Sama kehtis ka nende vastajate kohta, kes mind varasemalt ei tundnud.

Täiskasvanu roll võeti üldjuhul nii-öelda lugudevahelisel perioodil, see tähendab siis, kui ühe loo rääkimine oli lõpetatud ja seda sooviti kas kommenteerida või teist lugu sisse juhatada. Selles rollis olles vaadeldi oma lapsepõlvemälestustele ja nende toimumise lavaks olnud elukeskkonnale tagasi kriitilisemalt ning hinnangulisemalt kui lapse perspektiivist. Vastajad püüdsid võtta objektiivse seisukoha, arutledes seejuures nii (lapse rollis) jutustatud loo sündmuste, nendes esinevate tegelaste kui ka üldise elukeskkonna puuduste ja positiivsete joonte üle. Dialogile omaselt püüti ära arvata minu püüdlusi uurijana ja anda neile vastavaid „õigeid“ vastuseid, mis ilmnis selgelt pidevas minupoolse kinnituse otsimises. Täiskasvanu rolli puhul räägiti tihtilugu korraga nii mineviku, oleviku kui kohati ka tuleviku perspektiivi silmas pidades. Ühelt poolt võrreldi oma mälestusi Annelinnast sellega, milline on Annelinn täna, teiselt poolt aga võidi jagada oma visiooni samast kohast ka tuleviku vaates. Väga hästi tuli see välja näiteks 3. vastaja parkimiskohtade teemalises mõtteavalduses ja 5. vastaja püüdluses rõhutada seda, et Annelinn ei ole „*geto place*“, millest järgnes lootusrikas mõtteavaldus, et ehk aitab selle asjaolu rõhutamise vähendada tema arvates ebaausat väärarusaama.

Rääkides teistest inimestest, olgu nendeks siis mängukaaslased, pereliikmed, naabrid või õues kohatud eluheidikud, võidi olla nii täiskasvanu kui ka lapse rollis, vastavalt sellele, kas kokkupuude täiskasvanutega oli osaks kindlast mälestusest või räägiti nendest kui üldistest lapsepõlve mõjutanud faktoritest. Nendega seoses kerkisid ülesse ka hirmu teemad, mida muidu palju ei esinenud.

Esimeses ja kuuendas intervjuus võis lisaks lapse ja täiskasvanu rollile täheldada ka vastaja jaoks lapsepõlves autoriteetselt täiskasvanutelt üle võetud hinnanguid, mida Tiiu Jaago kirjeldab fraasiga „täiskasvanutelt kuulnud vaatepunkt“ (2011: 102). Täiskasvanutelt üle võetud mõtetele on iseloomulik asjaolu, et pärinedes juba kuulmishetkel informandi jaoks autoriteetselt allikalt, esitati neid mõtteid tihti faktide pähe ilma, et oleks analüüsitud, kas vastavad väited lähevad kokku vastaja enda poolt varem väljendatud arvamusega.

3.2.2. Uurija rollivahetus ja eneseanalüüs

Eeldasin end intervjuueerijana olevat täiskasvanu rollis, kuid vastavalt sellele, et tegu oli minu ja vastajate dialoogiga, võtsin ma vahel hoopis ise lapse rolli. Sellistel juhtudel kippusin ma vastajatele tahtmatult „sõnu suhu panema“. Näiteks 7. vastaja kasutas Annelinna raamatukogu juures olnud mäest rääkides alguses väljendit „pisike kungas“, kuid pärast seda, kui olin kahel korral naljatades väitnud, et see oli hoopis „suur mägi“, möönis 7. vastaja, et „No väiksele jah oli pigem suur mägi“. Siinkohal oli 7. vastaja sõnastus väga tabav mitmel põhjusel: kuigi ta pidas tõenäoliselt silmas väikeseid lapsi, kehtis sama väide tol hetkel osaliselt ka minu enda kohta, kes ma olin võtnud lapse rolli.

Tagantjärele vaadates tuli sarnaseid olukordi ette peaaegu kõigis intervjuudes, kus minu püüdlus innustada vastajat end rohkem avama päadis sellega, et jagasin spontaanselt iseenda Annelinnaga seotud mälu pilte või arusaamu. Et täiskasvanu rollis olles oldi valmis oma arvamust muutma või painutama juhul, kui see erines minu arvamusest, siis tingisid olukorrad, mil mina võtsin lapse rolli, vastaja aga täiskasvanu rolli, olukorra, kus minu enda kogemus mõjutas tahtmatult saadud vastuseid. Püüdsin küll intervjuude analüüsi selliseid kohti, kus minu jagatud mõtete või sõnakasutamise peegeldamine oli ilmselge, mitte kaasata, kuid on selge, et nende vältimine ei ole täiesti võimalik. Olukorras, kus nii mina kui ka vastaja olime mõlemad lapse rollis, omandas minupoolne rollivahetus aga positiivset mõju: selliste dialoogide puhul viis üks meenus kiiresti teiseni ja seega andsid need vestlused palju head uurimismaterjali.

Minu enda kogemuse mõtestamise kontekstis omandab rollivahetus ka üldisest analüüsist isiklikuma tähenduskihi. Kõik intervjuud ja ka nende põhjal kirjutatud analüüs on ainukordsed oma toimumissituatsiooni, toimumisaja ja toimumiskoha poolest (Vasenkari ja Pekkala 2000: 248). Paigutades intervjuude toimumisaja minu ja vastajate elukaarele, ilmneb, et oleme kõik vanuselt oma varastes 20ndates. See on vanus, mil ühelt poolt peaks tegu olema täiskasvanutega, teisalt aga alles õpitakse seda, mida täiskasvanuks olemine endast kujutab ning kuidas sellega hakkama saada. Rollivahetuse uurimise käigus ei analüüsinud ma mitte üksnes erinevate rollide jutustamisstiilide erinemist teineteisest, vaid mõneti püüdsin ma mõista ka seda, mis eristab mind ja vastajaid täiskasvanuna

sellest, kes me olime lastena. Paradoksaalselt näisid vastajad ise intervjuude ajal samuti maadlevat sarnaste eksistentsiaalsete küsimustega, mis soodustas dialoogilist suhtlust ja rollide vahetumist.

Oma uurimist alustades uskusin, et selle ajendiks on minu soov mõista paremini Annelinnas kasvamise kogemust, kuna Annelinna näol oli tegu minu jaoks ühelt poolt tuttava ja teisalt ka võõra linnajaoga. Minu teadvustamata püüdluseks oli aga enda lapsepõlvkogemuse mõtestamine läbi teiste minuvanuste inimestega nende lapsepõlvest rääkimise ja vastuste analüüsimise ning täiskasvanu/lapse rollide abil iseenda paremaks mõistmiseks vajalike võtmete leidmine. Kuigi viimased ei olnud selle töö kirjutamise algseks eesmärgiks, siis näib, et tegelikult on just need midagi, mida minu töö lugejale anda võiks. Folkloristika on teadus, mis uurib ühtaegu nii suulist pärimust kui ka inimesi selle taga. Sellise uurimise tuumaks on minu arvates soov mõista nii teisi kui ka iseennast. Usun, et seda mõistmise püüdlust ei tohiks alahinnata. Ja kui ka üksnes mina ise tänu selle töö kirjutamisele mõistan paremini seda, kust ma tulen ja kes ma praegu olen, siis olen ma juba võitnud.

Kokkuvõte

Inimesena, kelle lapsepõlvkodu asub Annelinna kõrval, kuid mitte Annelinnas, oli mul hea arusaamine sellest, kuidas mina ise lapsena linnajagu tajusin. See arusaamine kattus paljuski üldlevinud negatiivsete arusaamadega linnajaost, mis ei põhine aga mitte üksnes inimeste enda kogemusel, vaid paljuski hoopis pärimuse kaudu vahendatud lugudel ja eelarvamustel. Nüüd, mil ma ise enam oma lapsepõlvkodus ei ela, soovisin ma saada parema pildi sellest, kuidas mäletavad oma lapsepõlveaegset Annelinna need inimesed, kes sel ajal Annelinnas elasid. Ise seda täielikult teadvustamata, lootsin ma selle uurimistöö abil hakata paremini mõistma Annelinnaga seotud osa oma lapsepõlvkogemusest, mis oli minu jaoks omas ambivalentisuses senini segadust tekitanud.

Minu lõputöö oli kaks eesmärki. Esiteks uurida, milline pilt 2000. alguse Annelinnast joonistub sel perioodil Annelinnas elanud inimeste jutustatud lapsepõlvemälestustest olukorras, kus vastajad ise ei teadnud, et minu uurimuse fookuses on Annelinna linnaruum. Sellega otsisin ma vastust küsimusele „millest räägitakse?“. Teiseks uurisin ma intervjuudes ilmnenuid jutustamisrolli vahetumist ja selle mõju jutustatule, millega soovisin leida vastuse küsimusele „kuidas räägitakse?“.

Annelinna kirjeldused jaotasin ma kolmeks suuremaks ploki, mille võiks kokku võtta järgnevalt: esimene plokk, kuhu koondasin intervjuudes ilmnenuid üldised koduümbruse ja Annelinna linnaruumi kirjeldused; teine plokk, kus keskendusin eraldi mängukohtadele– linnaruumi kirjeldustele, millest jutustati seoses mängimise ja õuetegevustega; kolmas plokk, kus uurisin vastusekatkeid, milles räägiti teistest Annelinnas elanud inimestest. Kõiki neid ruumikirjeldusi vaatasin ma mõlema intervjuudes esile kerkinud jutustamisrolli kaudu: lapse ja täiskasvanu rolli perspektiivist, sest vastavalt võetud rollile võisid ka sama kohta puudutavad arvamused ning mõtteavaldused varieeruda.

Lapsepõlvemälestusi ennast jutustati enamasti lapse rollis olles. Selles rollis olid linnaruumi kirjeldused suhteliselt juhuslikud ja seotud ennekõike koduümbruse või õues mängimisega. Samuti taaselustati osaliselt oma lapsepõlvkogemusi. Tajutavad olid nii

vastajate lapselikum maailmatunnetus kui ka muutused sõnavaras, hääletoonis ja žestides. Täiskasvanu roll oli lapse rollist analüütilisem ja võeti üldjuhul kahe lapsepõlvemälestuse meenutamise vahelisel ajal. Selles rollis olles vaadeldi korraga nii mineviku kui ka oleviku reaalsust, suhtudes möödanikku vastavalt tänapäeva standarditele, mistõttu oldi täiskasvanu rollis tihti kriitilisemad, kuid samas püüeldi ka suurema objektiivsuse poole kui lapse rollis. Ilmnes, et linnajaost tervikuna räägiti üksnes täiskasvanu rollis, kuna sellele rollile on omased suured üldistused ja täiskasvanutele omased maailma kirjeldamise viisid nagu selle jagamine väiksemateks haldusüksusteks. Lapsena omas vastajate jaoks tähendust nende lähem koduümbrus, Annelinnas oli aga kõigi vastajate jaoks kohti, mis olid lapsena neist kauged ja seega võõrad.

Analüüsides nii Annelinna kirjeldusi kui ka rollivahetust tervikuna, ilmnes, et tegelikult ei ole Annelinn täna sugugi nii erinev 2000. alguse Annelinnast, kui seda võinuks arvata. Jah, linnaruumi on kaasajastatud ja tänu pidevale arendustegevusele on linnajagu oma mõõtmetelt nüüd suurem, kui see oli varem, kuid üldine linnapilt on paljuski säilinud. Muutunud on hoopis vastajate maailma tajumise viis, mistõttu tajutakse linnaruumi varasemast erinevatel alustel. Viimasest tingituna on ka Annelinnast rääkimise viisid täiskasvanu rollis lapse omast niivõrd erinevad, et see loob mulje linnaruumi enda drastilisest muutumisest.

Vastavalt intervjuerimisel ja töö edasisel analüüsil rakendatud dialoogilisele metodoloogiale ilmnes, et rollivahetus ei ole iseloomulik mitte üksnes vastajatele, vaid dialoogina toimiva intervjuu puhul võib uurija samuti võtta nii lapse kui ka täiskasvanu rolli. Veelgi enam, kogu töö tervikuna on uurija interpretatsioon intervjuudes räägitust ja seega on töös kirjeldatud 2000. alguse Annelinna puhul tegu minu kui uurija nägemusega vastavast linnajaost, mis on esitatud vastajatega ühiselt intervjuude käigus loodud info analüüsi baasil.

Intervjuudest ei tulnud välja selliseid Annelinna kirjeldusi, mida olin uurimistöö alguses arvanud sealt tulevat, sest näib, et pole vahet, kas laps kasvab üles madalas puumajas või kõrges korruselamus: kodu on ikkagi kodu. Ma eeldasin, et minu Annelinnas elanud eakaaslased on lapsena tundnud linnajao osas sarnaseid tundeid nagu ma isegi ja et see

peegeldub ka nende intervjuudes. Tegelikuses aga mõistsin, et ma polnud tundnud ei ennast ega oma vastajaid, sest lapsepõlvemälestustes on elukeskkonna esteetilistel kirjeldustel väga väike osa. Nende asemel usaldasid vastajad mulle killukesi oma lapsepõlvest, mis andsid mulle uue vaatenurga nii Annelinnale kui ka lapseks/täiskasvanuks olemise kogemusele üldisemas mõttes. Ei, ma pole endiselt annelinlane, aga tänu siinsele uurimistöole näen ma nüüd Annelinnas killustunud ruumi asemel tähendusega kohta.

Kasutatud allikad

Intervjuud

- Vastaja 1. (2023). *Autori intervjuu*. Tartu, 10. märts.
- Vastaja 2. (2023). *Autori intervjuu*. Tartu, 12. märts.
- Vastaja 3. (2023). *Autori intervjuu*. Tartu, 23. märts.
- Vastaja 4. (2023). *Autori intervjuu*. Tartu, 06. aprill.
- Vastaja 5. (2023). *Autori intervjuu*. Tartu, 07. aprill.
- Vastaja 6. (2023). *Autori intervjuu*. Tartu, 06. august.
- Vastaja 7. (2023). *Autori intervjuu*. Tartu, 08. august.
- Vastaja 8. (2023). *Autori intervjuu*. Tartu, 08. august.
- Vastaja 9. (2023). *Autori intervjuu*. Tartu, 14. september.
- Vastaja 10. (2023). *Autori intervjuu*. Tartu, 19. september.

Kirjandus

Andla, L. (2015). Annelinn – Past and Present. The Development of Annelinn and the Experience of the Residents. Magistritöö. Eesti Maaülikool, maastikuarhitektuuri õppekava.

Auge, M. (2012). Kohad ja mittekohad. Sissejuhatus ülimodernsuse antropoloogiasse. Tallinn: TLÜ Kirjastus

Heyman, G. D. (2008). Children's Critical Thinking When Learning From Others. *Current Directions in Psychological Science*, 17(5), 344–347. doi:10.1111/j.1467-8721.2008.00603.x

Hiiemäe, M ja Remmel, M- A. (2020). Milleks meile kohapärimus? Vahekokkuvõtteid piirialadelt. *Keel ja Kirjandus*, (5), 382- 400. doi:10.54013/kk750a2.

- Hiiemäe, R. (2019). Vaimud, tulnukad ja Slenderman: üleloomulikud kogemused tänapäeva õpilaspärimuses. *Mäetagused*, (74), 31–50. doi:10.7592/MT2019.74.hiiemae
- Jaago, T. (2011). Maastik arhiivitekstides: lähiümbruse kirjeldamise žanrilised aspektid. P. Runnel; A. Aljas; T. Kaalep; T. Sikka (toim.), *Eesti Rahva Muuseumi aastaraamat*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum. 92–113.
- Jaago, T. (2008). Ruumi kujutamine eluloos: küsimus tõsielujutustuse žanrist. T. Jaago (toim). Ruumi loomine. Artikleid keskkonna kujutamisest tekstides. *Studia Ethnologica et Folklo-ristica Tartuensia*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. 99–119.
- Kõresaar, E. (1995). Küsitlusleht allika kujundajana. *Pro Ethnologia* (3), 36–51.
- Lehari, K. (1997). Ruum. Keskkond. Koht. Eesti Kunstiakadeemia toimetised. Tallinn: Virgela
- Marcus, C. C. (1992). Environmental Memories. *Human Behavior and Environment. Advances in Theory and Research* (12). Boston: Springer. 87–112. doi: 10.1007/978-1-4684-8753-4
- Metsvahi, M. (2007). Indiviid, mälu ja loovus: Ksenia Mürsepa mõttemaailm folkloristi pilgu läbi. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Metsvahi, M. (2017). Intervjuu. H. Kästik; M. Metsvahi (toim.), *Folkloristlikud välitööd*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. 79–104.
- Mouratidis, K. (2020). Neighborhood characteristics, neighborhood satisfaction, and well-being: The links with neighborhood deprivation. *Land Use Policy*, (99), 1–12. doi:10.1016/j.landusepol.2020.104886
- Port, M. (1983). Nõukogude Eesti Arhitektuur. Tallinn: Perioodika
- Seljamaa, E.- H. (2017). Uuriija suhe uuritavatega. H. Kästik; M. Metsvahi (toim.), *Folkloristlikud välitööd*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. 225–240.
- Siirman, V. (2018). Säutsude ja piiksude taga tuleb näha lihast ja luust inimest. Vestlus Eda Kalmrega. *Keel ja Kirjandus*, (10): 774–780. doi:10.54013/kk731a3

Tuvikene, T ja Uusküla, M. (2020). Keel ruumis ja ruum keeles. *Keel ja kirjandus*, (8-9): 65–658. doi:10.54013/kk754a1

Tüür, K. (2001). Ruumi poolt määratud: teooriaid naiste hirmugeograafiast. *Ariadne lõng*, 2 (1/2), 86–92.

Viidalep, R. (2004). Eesti rahvajuttude laadist, funktsioonist ja jutustajatest. Hiimäe, R. (toim.). *Sator 4*. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseumi rahvausundi tööühm. 99.

Internetiallikad

Aro, K. (2008). Ankeetküsitluse „Tartu ja tartlased“ 2008 tulemused. *Tartu 2008*, Kasutatud 21.03.2024, https://www.tartu.ee/sites/default/files/research_import/2018-02/Aruanne.pdf

Erelt, T.; Kadakas, M.; Kala-Arvisto, U.; Kraav, I.; Maanso V.; Puksand, H.; Tamm, E.; Unt, I. (2014). Transaktsionaalne analüüs. T, Erelt (toim), [HAR] Educational dictionary veebisõnastik. Kasutatud 26.04.2024, <https://www.eki.ee/dict/haridus/index.cgi?Q=transaktsionaalne%20anal%C3%BC%C3%BCs>

Kohler, V. (2009). Pool sai valmis, pool jäi ehitamata. *Postimees*, 15.12, Kasutatud 21.03.2024, <https://tartu.postimees.ee/201044/pool-sai-valmis-pool-jai-ehitamata>

Murray, H. (2023). Transactional Analysis Theory & Therapy: Eric Berne. *Simply Psychology*. Kasutatud 22.02.2024, <https://www.simplypsychology.org/transactional-analysis-eric-berne.html#The-Ego-States>

OÜ Cumulus Consulting. (2013). Uuring „Tartu ja tartlased“. Lõpparuanne. *Tartu 2013*, Kasutatud 21.03.2024, https://www.tartu.ee/sites/default/files/5398_Tartu_ja_tartlased_2013_aruanne.pdf

OÜ Eesti Uuringukeskus. (2018). „Tartu ja tartlased“ 2018. Uuringuraport. *Tartu 2018*, Kasutatud 21.03.2024, https://tartu.ee/sites/default/files/research_import/2018-10/Tartu%20ja%20tartlased_2018_loppraport_EUK.pdf

Reinomägi, A., Ehasoo, M., Märk, K., Sarv, M. (2021). Sissejuhatus. Laste õiguste aluspõhimõtted. D. Kutsar (toim.) *Lapsed Eesti Ühiskonnas* (lk 8–20). Võrguteavik.

Tartu. (2024). Annelinn. Kasutatud 21.03.2024, <https://tartu.ee/et/annelinn>

Turu-Uuringute AS. (2023). „Tartu ja tartlased“ 2023, *Tartu 2023*, Kasutatud 21.03.2024, https://www.tartu.ee/sites/default/files/research_import/2023-05/Tartu%20ja%20tartlased%20aruanne.pdf

Summary

Childhood Among Panel Houses: Early 2000s Annelinn in Interviews

As a person whose childhood home is located next to Annelinn but not within it, I had a good understanding of how I perceived the city district as a child. This understanding largely coincided with the commonly held negative perceptions of the urban area, which, however, were based not only on people's own experiences but also to a large extent on stories and prejudices passed down through tradition. Now, no longer living in my childhood home, I wanted to gain a better understanding of how those who lived in Annelinn during their childhood remember it. Without fully realizing it, I hoped that through this research, I could better understand the part of my childhood experience associated with Annelinn, which had so far confused me due to its ambivalence.

My thesis had two objectives. Firstly, to investigate the image of Annelinn in the early 2000s drawn from childhood memories recounted by those who lived in Annelinn at that time. The respondents were unaware that my research focused on the urban space of Annelinn as I asked them to recall any memories from their childhood which were related to their home and neighbourhood. With this, I sought to answer the question "What is being talked about regarding the urban space they lived in as children?". Secondly, I examined the shift in narrative roles during the interviews and its impact on the narratives, aiming to answer the question "How did they talk about that urban space?".

I divided the descriptions of Annelinn into three main blocks, which could be summarized as follows: the first block, where I gathered general descriptions of the home surroundings and the urban space of Annelinn from the interviews; the second block, focusing on specific play areas – descriptions of urban spaces related to playing and outdoor activities; the third block, where I examined excerpts in which other people who lived in Annelinn were talked about. I looked at all these spatial descriptions through the lens of the change in narrating roles that emerged in all of the interviews: from the perspective of the child role and the adult role, as opinions and expressions about the same place could vary depending on the role taken.

Childhood memories were mostly narrated from the perspective of a child aka the child role. In this role, descriptions of the urban space were relatively random and primarily related to the surroundings of home or outdoor play areas. In this role, childhood experiences were partially relived. Both the respondents' more childlike perception of the world and changes in vocabulary, tone of voice, and gestures were perceptible. The adult role was more analytical than the child's role and was generally taken between recalling childhood memories. In this role, both the past and present realities were observed simultaneously, with the past being approached according to contemporary standards, making the adult role often more critical but also striving for greater objectivity than the child's role. It emerged that discussions about the city district as a whole were conducted solely from the adult's perspective, as this role involves broad generalizations and ways of describing the world typical of adults, such as dividing it into smaller administrative units. As children, responders' immediate surroundings held significance for them, but there were also places inside the district that were distant and therefore unfamiliar to all respondents as children.

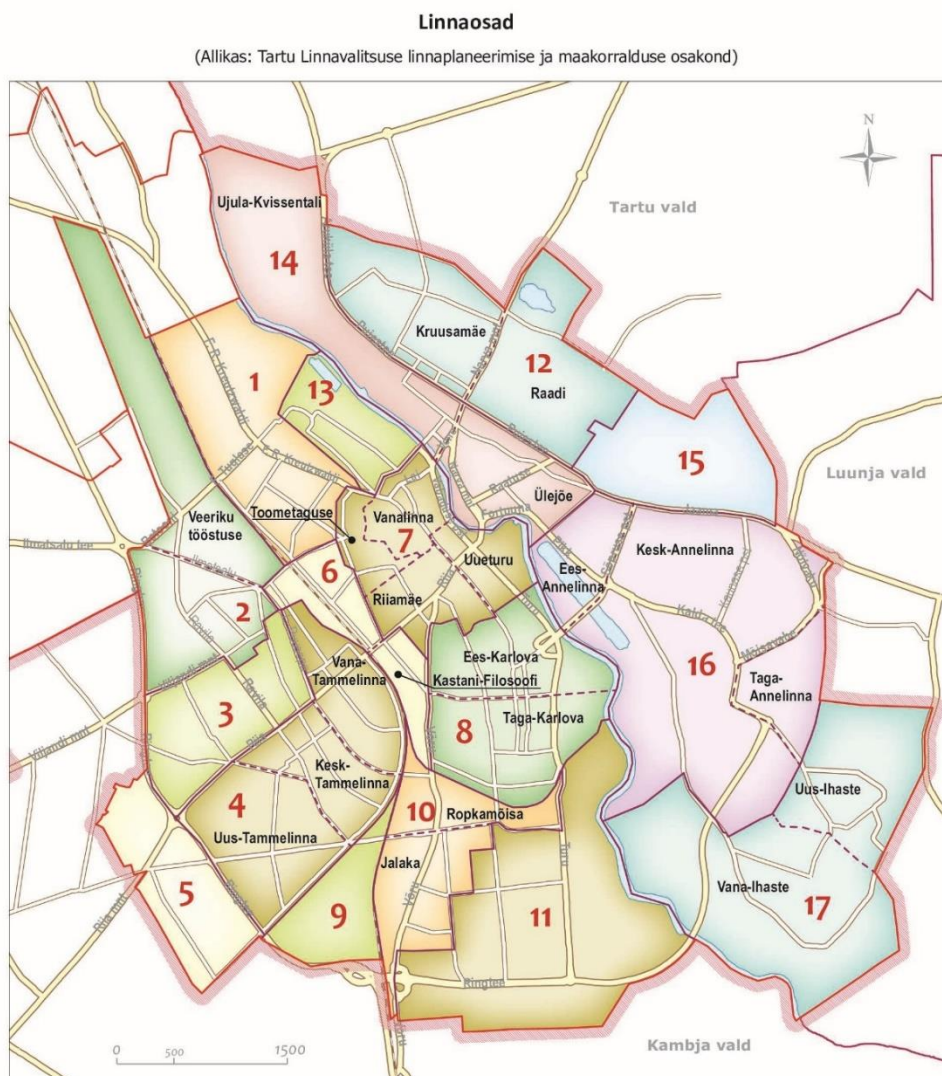
Analyzing both the descriptions of Annelinn and the role reversal overall, it became apparent that Annelinn today is not as significantly different from Annelinn in the early 2000s, as one might have thought. Yes, the urban space has been modernized, and due to ongoing development activities, the size of the Annelinn district is now larger than it was before, but the general urban landscape has largely remained the same. What has changed is the way the respondents perceive the world, resulting in the district being perceived on different grounds than before. As a result, the ways of talking about Annelinn from the adult's perspective differs so much from those of the child that it creates the impression of a drastic change in the urban space itself.

According to the dialogical methodology applied during the interviews and further analysis of the work, it emerged that role reversal is not characteristic only for the respondents; in a dialogue-based interview, the researcher can also take on both the child's and the adult's roles. Furthermore, the entire work as a whole is the researcher's interpretation of what was said during the interviews, and therefore, the depiction of Annelinn in the early 2000s described in the work is my vision as a researcher, based on

the analysis of information created collectively with the respondents during the interviews.

The interviews did not yield the descriptions of Annelinn that I had initially expected to find from them at the beginning of the research. It seems that it doesn't matter whether a child grows up in a low-rise house or a high-rise apartment: home is still home. I assumed that my peers who grew up in Annelinn had similar feelings about the city district as I did and that it would be reflected in their interviews. However, I realized that in reality, I hadn't understood myself nor my responders, as aesthetic descriptions of the living environment have very little significance in childhood memories. Instead, the respondents entrusted me with fragments of their childhood, which gave me a new perspective on both Annelinn and the experience of being a child and an adult in a broader sense. I am still no resident of Annelinn, but thanks to this research, I finally see Annelinn not as a fragmented space but as a place full of meaning.

Lisa 1. Tartu Linnaosade kaart

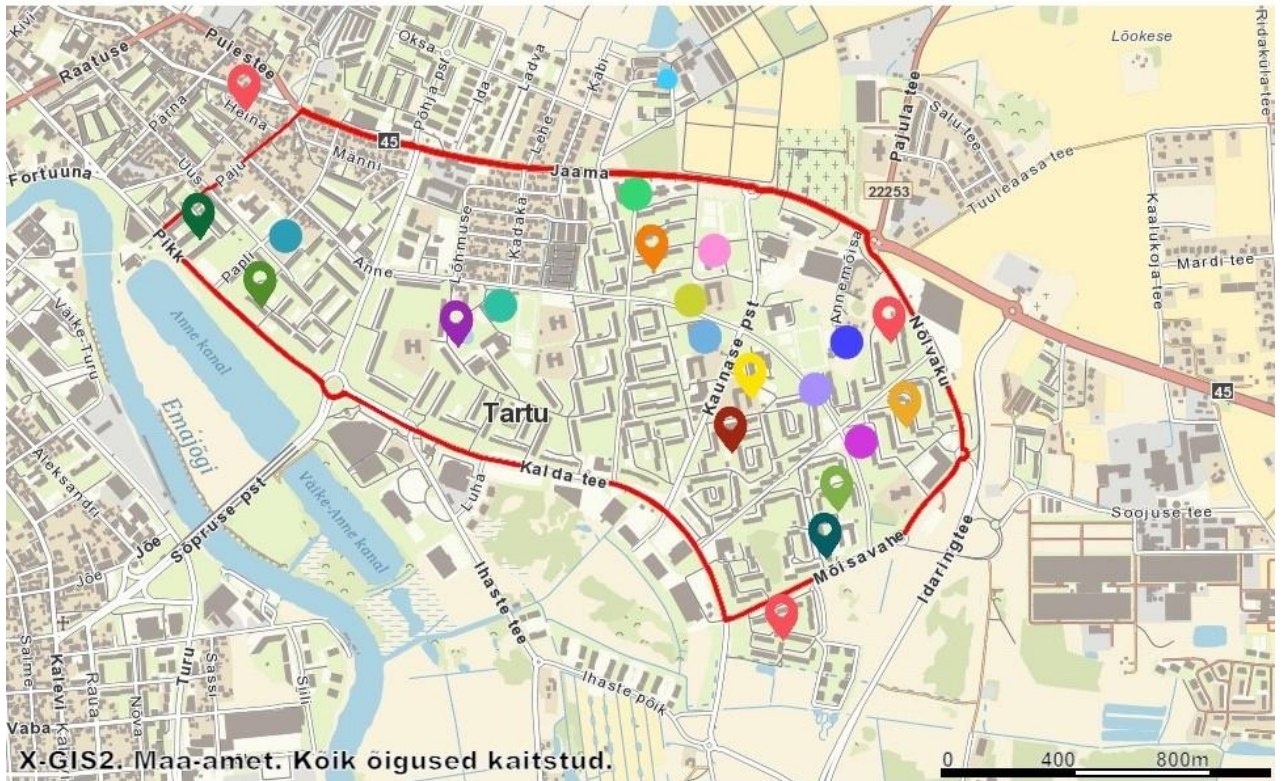

1 – Tähtvere	10 – Ropka
2 – Veeriku	11 – Ropka tööstuse
3 – Maarjamõisa	12 – Raadi-Kruusamäe
4 – Tammelinna	13 – Supilinna
5 – Ränlinna	14 – Ülejõe
6 – Vaksali	15 – Jaamamõisa
7 – Kesklinna	16 – Annelinna
8 – Karlova	17 – Ihaste
9 – Variku	

Allikas: Tartu Linnavalitsuse töörühm. (2017). Tartu 2017 Statistiline ülevaade. Kasutatud 24.03.2024,

https://www.tartu.ee/sites/default/files/uploads/Statistika/2017/Tartu_stat_aastaraamat_veeb.pdf

Lisa 2. Vastajate kodud kaardil

Leppemärgid

● Tartu Kivilinna Kool	📍 Vastaja 8 II kodu
● Kivilinna Konsum	📍 Vastaja 8 III kodu
● Tartu Hansa Kool	📍 Vastaja 9 kodu
📍 Vastaja 8 I kodu	📍 Vastaja 10 kodu
📍 Vastaja 1 kodu	📍 Mõisavahe 36a mänguväljak
📍 Vastaja 2 kodu	📍 Annelinna raamatukogu
📍 Vastaja 3 kodu	📍 Raamatukogu kelgumägi
📍 Vastaja 4 kodu	📍 Suur kelgumägi
📍 Vastaja 5 kodu	📍 Kommiputka
📍 Vastaja 6 kodu	📍 Anne Noortekeskus
📍 Vastaja 7 kodu	

– Sinine täpp pildi ülaseravas tähistab uurija kodu

Aluskaart: Maa-amet 2024, leppemärgid jm kandis kaardile autori näpunäidete järgi Kättriin Säde

Lisa 3. Näiteid Annelinna majade välisilmest

Fotod: Autori erakogu. Ülevalt vasakpoolne foto tehtud 07.04.2024, ülejäänud fotod tehtud 15.06.2023

Lisa 4. Saaretiik

Foto: Autori erakogu, tehtud 07.04.2024

Lisa 5. Näide majadevahelisest mänguväljakust

Foto: Autori erakogu, tehtud 07.04.2024

Lisa 6. Trossimänguväljaku tross

Foto: Autori erakogu, tehtud 15.06.2023

Lisa 7. Vaiba kloppimise puud

Foto: Autori erakogu, tehtud 15.06.2023

Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Liisa Nurme,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihlitsentsi) minu loodud teose “Lapsepõlv paneelmajade vahel: 2000. alguse Annelinn intervjuudes”,

mille juhendaja on Merili Metsvahi,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Liisa Nurme

21.05.2024